

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Socionomers utsatthet

En enkätstudie om yrkesrelaterat
hot och våld mot socionomer

Emma Fyhr & Josefine Andersson

Kandidatuppsats (SOPA63)

VT 2020

Handledare: Malin Nilsson

Abstract

Authors: Emma Fyhr & Josefine Andersson

Title: Socionomers utsatthet - *En enkätstudie om yrkesrelaterat hot och våld mot socionomer*

Supervisor: Malin Nilsson

Assessor: Lotta Jägervi

The aim of this study was to examine factors which affect the occurrence of work related threats and violence toward social workers. Specifically differences in experiences of threats and violence between social workers who exercise public authority and other professionals who practice social work in general have been studied. The study has examined if there is a relation between social workers' workload and level of stress, and experiences of violence and threats. Further, gender and age as possible risk factors for workplace violence and threats have been studied. We constructed a digital questionnaire which was sent out via a national facebook group for social workers in order to collect our data. This resulted in 231 respondents. The results of the questionnaire were analyzed through univariate and bivariate analysis. The study identified that social workers who exercise public authority in comparison with other professionals, experience more threats and worries more about both threats and violence. However, they appear to experience less violence. The study also found that workload and stress seems to increase the risk of being a victim of work related threat and violence. The results showed that young employees are at a higher risk to experience both threats and violence. While men to a greater extent report experiences of both threats and violence, women experience more worrying of being exposed to threats and violence.

Key words: social workers; work-related threats and violence; exercise of public authority; individual factors

Förord

Vi vill framförallt tacka alla de socionomer som möjliggjort denna studie genom att delta i vår enkätundersökning. Utan deras deltagande hade vi inte kunnat studera det vi önskade. Vi vill också tacka vår handledare Malin Nilsson som har väglett oss under skrivandet av denna uppsats. Sist men inte minst vill uttrycka vår tacksamhet till varandra, då vi fått möjligheten att genomföra denna uppsats tillsammans. Det har varit en stor fördel att ständigt ha någon att diskutera med, och det har även underlättat att ha nära till skratt under denna intensiva period.

Emma Fyhr och Josefine Andersson

Augusti 2020, Lund

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	7
2. Kunskapsläge	7
2.1 Tidigare forskning	7
2.1.1 Hot och våld i arbetet	7
2.1.2 Socionomers utsatthet	8
2.1.3 Myndighetsutövning	9
2.1.4 Arbetsbelastning och stress	9
2.1.5 Kön och ålder	10
2.2 Artikel- och litteratursökning	11
3. Teori och begrepp	12
3.1 Makt	12
3.1.1 Makt ur ett genusperspektiv	13
3.2 Aggression och triggers	14
3.2.1 Stress som indirekt trigger	15
3.3 Begreppsdefinition av hot, våld och myndighetsutövning	15
4. Förväntade resultat	17
5. Metod	18
5.1 Kvantitativ metod	18
5.2 Urval	19
5.2.1 Population och urvalsprocess	19
5.2.2 Bortfall	20
5.3 Empiriskt material	21
5.3.1 Bearbetning av material	21
5.3.2 Enkätens utformande	23
5.3.3 Omkodning	24
5.4 Tillförlitlighet	26
5.4.1 Validitet	26
5.4.2 Reliabilitet	27
5.5 Forskningsetiska övervägande	28
5.6 Arbetsfördelning	29

6. Resultat	30
6.1 Myndighetsutövning	30
6.2 Arbetsbelastning och stress	32
6.3 Kön	34
6.4 Ålder	36
7. Analys	37
7.1 Myndighetsutövning	38
7.2 Arbetsbelastning och stress	40
7.3 Kön och ålder	42
8. Avslutande diskussion	45
Referenser	47
Bilaga 1: “Informationsbrev”	50
Bilaga 2: Enkät	51

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Studier visar att hot och våld på arbetsplatsen är ett allt större samhällsproblem (Estrada, Nilsson & Wikman 2007). I en studie genomförd av Statistiska Centralbyrån (2018) framförs att arbetsrelaterat hot och våld har ökat statistiskt sett. Denna ökning kan bero på att det arbetsrelaterade våldet på senare tid blivit mer uppmärksammat som ett problem och att våld sedan 1990-talet inte accepteras i lika stor utsträckning längre. År 1993 kom även föreskriften om hot och våld i arbetsmiljön (AFS 1993:2) som ett tillägg till arbetsmiljölagen. I samband med detta uppmärksammas hot och våld på ett annat sätt än tidigare och fler händelser definierades och preciserades som hot och våld. Därmed kan också ett samband med en ökad anmälningsbenägenhet identifieras i jämförelse med tidigare år (Jerre 2009). Trots detta är det fortfarande så att anställda inom människobehandlande professioner sällan anmäler våldsamma situationer de har upplevt, vilket kan innebära att utsattheten är större än vad som visas i statistiken (Virkki 2008).

En annan bidragande faktor som tycks ha stor betydelse för graden av utsatthet för hot och våld är makt och kontroll. Konflikter som uppstår inom socialt arbete kan många gånger hänvisas till det beroendeförhållande som skapas mellan de båda parterna och arbetsplatser där myndighetsutövning förekommer. Socialarbetare som ofta kommer i kontakt med hjälpbehövande personer tenderar därför också att i större omfattning utsättas för situationer där hot och våld kan uppstå. De yrkesgrupper som således har mindre klientkontakt riskerar därför inte att utsättas i samma grad (Jerre 2009). Utöver dessa risker för individen själv kan hotet och våldet även påverka myndighetsutövarens beslut, vilket i värsta fall kan innebära skada för rättsstaten.

Individuella faktorer som arbetsbelastning och yrkesrelaterad stress anses också vara faktorer som ökar risken för att utsättas för hot och våld (Jerre 2009). I samband med att yrkesverksamma upplever stress i relation till deras arbetsuppgifter har också graden av utsatthet för hot och våld kunnat identifieras som högre, då arbetsbelastningen kan leda till att de anställda utsätts för riskfyllda situationer. En ökad arbetsbelastning kan innebära ett långsammare arbetstempo för de anställda vilket kan leda till att stress uppstår. Ett långsamt arbetstempo kan även innebära negativa effekter för klienten i det avseende att väntetiden blir längre och därmed öka risken för konflikt och missnöje (ibid.)

Andra individuella faktorer som kön och ålder tycks också ha en betydelse vid undersökningar som är genomförda med syfte att kartlägga utbreddheten av hot och våld inom socialt arbete (Institute of Public Care 2013). Yngre är oftare utsatta i jämförelse med äldre, och kvinnor mer utsatta i jämförelse med män (Arbetsmiljöverket 2010; SCB 2018). Kvinnodominerade yrken tycks också vara mer utsatta jämfört med yrken som domineras av män (SCB 2018).

Trots att yrkesrelaterat hot och våld är ett förekommande fenomen bland myndighetspersoner generellt har relativt få studier gjorts med syfte att kartlägga utsattheten bland socialarbetare (Pollack 2010). Det yrkesrelaterade våldet har identifierats som ett samhällsproblem men få studier har gjorts för att närmare se hur och varför myndighetsutövande socionomer tycks vara mer utsatta i jämförelse med övriga verksamma socionomer. Det saknas också kunskap om huruvida arbetsbelastning och yrkesrelaterad stress kan vara riskfaktorer som ökar utsattheten för hot och våld i samband med myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL 2001:453). Kön, ålder, maktutövning och kontroll har också lyfts fram som bidragande faktorer till varför hot och våld förekommer oftare bland socialarbetare än andra yrkesgrupper (Institute of Public Care 2013).

Tidigare forskning har identifierat en rad faktorer som kan förklara ökningen av hot och våld riktat mot socionomer. Forskningen indikerar också att faktorer som ålder, kön, arbetsbelastning och myndighetsutövning spelar roll. Trots ett växande antal studier saknas dock fortfarande kunskap om hur framförallt myndighetsutövning och arbetsbelastning påverkar förekomsten av hot och våld. Därför fokuserar vår studie på förekomsten av hot och våld riktat mot socionomer utifrån ovan nämnda faktorer.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur individuella och strukturella faktorer påverkar socionomers erfarenheter av, och oro för, hot och våld i yrket utifrån perspektiven myndighetsutövning, arbetsbelastning, kön och ålder.

1.3 Frågeställningar

Studien ämnar att besvara syftet utifrån tre frågeställningar som presenteras nedan:

- På vilket sätt skiljer sig erfarenheter av, och oro för, yrkesrelaterat hot och våld mellan myndighetsutövande socionomer respektive övrigt yrkesverksamma socionomer?
- Påverkar socionomers upplevda arbetsbelastning och stressnivå deras erfarenheter av, och oro för, yrkesrelaterat hot och våld?
- Har skillnader i erfarenheter av, och oro för, yrkesrelaterat hot och våld koppling till ålder eller kön?

2. Kunskapsläge

2.1 Tidigare forskning

2.1.1 Hot och våld i arbetet

Arbetslivet är en av de vanligaste arenorna när det kommer till hot och våld (Estrada et al. 2010). En studie som gjordes i början på 1990-talet visar att de mest utsatta yrkesgrupperna inte polisanmälde sådana händelser eftersom det ansågs vara en del av arbetet (Arbetsmiljöverket 2010). Därtill är det inte endast den faktiska utsattheten för våld som är en psykisk belastning, utan också oron för att utsättas för detta (Arbetsmiljöverket 2020).

Trots att få studier gjorts på ämnet avseende utvecklingen av yrkesrelaterat hot och våld går det att urskilja att människobehandlande organisationer och yrken tenderar att utsättas för hot och våld i en större utsträckning. I studier ges ofta socialt arbete och omsorgsarbeten som exempel på extra utsatta grupper (BRÅ 2018; Institute of Public Care 2013; Estrada et al. 2010). Dessa yrken tycks vara generellt mer utsatta eftersom arbetsuppgifterna som förekommer ofta innebär en nära kontakt med klienter och dess anhöriga (BRÅ 2015; Institute of Public Care 2013; Estrada et al. 2010).

Det klientrelaterade våldet är också den typen av våld som flest studier gjorts på under den senaste tiden (Arbetsmiljöverket 2010). Det klientnära arbetet tycks i sig vara en faktor som ökar risken för att utsättas för hot och våld (Jerre 2009). Aggression kan vara en förklaring till varför klientrelaterat våld uppstår på arbetet. Detta innebär att personens handlingar i hög

grad påverkas av stress, låg kontroll och bristande socialt stöd (Virkki 2008). Det innebär också att våldet kan vara en reaktion på en rad olika faktorer. Känslan av att hindras från att nå sitt mål kan väcka frustration som i sin tur kan leda till aggression och våld. Orättvisa och stress är kopplade till aggression, känslor som är negativa och motstånd (Arbetsmiljöverket 2010). I synnerhet anses utövningen av makt gentemot andra som befinner sig i en utsatt situation vara en riskfaktor. Detta tydliggör varför utsattheten är större inom den offentliga sektorn respektive den privata då myndighetsutövning i större utsträckning hanterar beslut som tas i nära samband med makt och kontroll för klienten (ibid.). De människor som på olika sätt befinner sig i en desperat situation antas därför oftare vara utövarna av just hot och våld gentemot myndighetsutövare (BRÅ 2015).

2.1.2 Socionomers utsatthet

Det förekommer skillnader mellan yrkesområden gällande graden av utsatthet för hot och våld. Yrkesgrupper som hot och våld är särskilt förekommande inom är bland annat vård och omsorg samt socialt arbete (Pollack 2010). Varför dessa grupper tenderar att vara mer utsatta kan härledas till den mängden klientkontakt som respektive yrkesområde har och i vilken utsträckning som de yrkesverksamma även träffar anhöriga till respektive klient (Jerre 2009; Institute of Public Care 2013; Estrada et al. 2010). Det är av betydelse om yrket medför situationer under möten som är frustrerande eller desperata för klienten, och huruvida det ska förmedlas känsliga eller negativa beslut (BRÅ 2015; Pollack 2010).

I mötet mellan den professionella och klienten, befinner sig klienten ofta i en utelämnad position där den är beroende av den professionella. Dessa situationer medför en explosivitet i mötet, och då tilliten brister kan aggression och frustration uppstå. Detta innebär att det inom socialt arbete och omsorgsarbete uppstår en del våld (Johansson & Herz 2016:286).

Arbetsmiljöverket (2011a) har även studerat ämnet och sett att socialt arbete är en av de yrkesområden som är mest utsatta för hot och våld. I en studie genomförd 2014 (BRÅ 2015) har 43 procent av deltagande socialsekreterare och kuratorer angett att de varit utsatta under de senaste 12 månaderna. Arbetsmiljöverkets (2014) statistik över socialsekreterare och kuratorer i rapporten om arbetsmiljön i befolkningen pekar också på att utsattheten är särskilt hög för socialsekreterare.

2.1.3 Myndighetsutövning

Offentligt anställda framstår överlag vara mer utsatta än resterande anställda, och de som arbetar med myndighetsutövning utmärker sig ytterligare som speciellt utsatta (BRÅ 2015). Att vara anställd av en myndighet, eller annan organisation, kan innebära att vara en representant för det som utövaren har något otalt med. Detta innebär risker som kan leda till våld och hot som inte på förhand anas eller är direkt kopplat till just den anställde (Arbetsmiljöverket 2020).

Direktkontakt med klienter har tidigare konstaterats som en riskfaktor, men en riskfaktor i synnerhet är utövning av makt gentemot andra som befinner sig i en utsatt situation. Detta pekar därför på att utsattheten är större inom den offentliga sektorn respektive den privata eftersom man antas ha en annan form av klientkontakt inom den offentliga sektorn (Jerre 2009; Pollack 2010; Estrada et al. 2010). Som tidigare påpekats är det i synnerhet vid negativa beslut och besked som kan trigga klienten att bruka våld eller att uttala sig om hotelser eller på ett hotfullt sätt gentemot socialarbetaren på olika sätt (Arbetsmiljöverket 2010; 2014). Målet med agerandet kan därför tros vara att påverka eller ändra den yrkesverksammas beslut eller handling så att den istället blir till klientens fördel (BRÅ 2015; Pollack 2010; Virkki 2008).

I studien som utfördes i samband med Arbetsmiljöverkets (2011a) rapport konstaterades det att socialsekreterarna själva upplevde en ökning avseende utsattheten för hot och våld på arbetsplatsen. I studien gjordes även andra konstateranden, nämligen att myndighetsutövning till skillnad från övriga yrken utförda av socionomer är särskilt utsatt för hot och våld. Men det var även i kombination med hög arbetsbelastning samt stressnivå som kunde ses som en förklaring till varför förekomsten av hot och våld utmärkte sig i särskilda drag bland myndighetsutövare (ibid.).

2.1.4 Arbetsbelastning och stress

Klientrelaterat våld förekommer, som tidigare nämnts, framförallt hos de yrkesgrupper som har mycket direktkontakt med sina klienter. Denna typ av våld kan bland annat leda till utbrändhet som ett resultat av att arbeta med våldsamma klienter. Utbrändhet kan även påverkas av den stress som kan uppstå i samband med exponeringen av våld och att ta del av

andra människors utsatthet för våld. Alltså är det inte endast i samband med att en själv utsätts för våld som stress bringas fram hos de anställda, utan det är även stressfyllt att andra i ens närhet blir utsatta för hot eller våld (Arbetsmiljöverket 2010). Arbetsmiljöverket (2020) identifierar risker för våld och hot på arbetet, och däribland återfinns hög arbetsbelastning, stress samt tidsbrist. Detta är något som både Arbetsmiljöverket (2010) och Brottsförebyggande Rådet (2015) också har identifierat som riskfaktorer.

De som arbetar med människor är en extra utsatt grupp för hot och våld. Arbetsuppgifterna omfattar vanligtvis att den egna personen ska vara engagerad i flera andra människor samtidigt vilket i sig kan bli tärnande. I kombination med ett högt arbetstempo kan det även öka risken för ohälsa i form av stressymtom. Oron för att drabbas av en olycka eller utsättas för allvarlig skada kan även det innebära en psykisk påfrestning som i sin tur kan leda till anspänning och stress för den enskilda (Arbetsmiljöverket 2002). De som upplever en hög grad av stress antas i högre utsträckning bli utsatta för övergrepp (Jerre 2009).

Arbetsbelastningen leder till att anställda inte kan arbeta med samma tempo eller effektivitet, och kan därmed också orsaka stress. Detta i sin tur påverkar klienterna i form av bland annat långa väntetider, missnöje och konflikter mellan parterna (Jerre 2009). Den höga arbetsbelastningen kan också leda till att de anställda inte har tid eller utrymme att vara försiktiga nog för att undvika att bli utsatta för hot eller våld (Arbetsmiljöverket 2010).

2.1.5 Kön och ålder

Andra individuella faktorer, såsom ålder och kön, har även visat sig ha betydelse för utsatthet av hot och våld på arbetet (Arbetsmiljöverket 2010; Institute of Public Care 2013). Statistiska Centralbyrån (2007) rapporterar i en undersökning med syfte att studera arbetsrelaterat hot och våld att 17 % av kvinnorna blivit utsatta under det föregående året, medan endast 10 % av männen hade utsatts.

I en rapport av Brottsförebyggande rådet (2015) skrivs att kvinnor generellt är mer utsatta för yrkesrelaterat hot och våld än vad män är. Detta tros bero på att det inom de speciellt utsatta yrkena, däribland socialt arbete samt vård och omsorg, arbetar många kvinnor. De som arbetar inom dessa yrken framhålls som de som utsätts för arbetsrelaterat hot och våld mest (BRÅ 2015; Mayhem & Chappell 2007). Detta pekar även på att utsattheten för just

yrkesrelaterat hot och våld skiljer sig från utsattheten för hot och våld generellt, då studier visar att män istället är mer utsatta än kvinnor (Arbetsmiljöverket 2010).

Det finns alltså också indikationer på att skillnaderna i utsattheten på arbetet handlar mer om yrket i sig, än kön. Vid jämförelser av andelen utsatta män och andelen utsatta kvinnor i samma bransch, så är det ofta ingen stor skillnad. Detta skulle i så fall peka på att skillnaden handlar mer om att kvinnor arbetar inom de yrken som tenderar att vara mer utsatta för hot och våld (BRÅ 2015). Det framhålls dock av både Brottsförebyggande rådet (ibid.) och Arbetsmiljöverket (2011b) att det inte finns tillräcklig forskning för att kunna dra slutsatser om anledningen till att kvinnor framstår mer utsatta för hot och våld än män.

Den tidigare forskningen går bitvis emot varandra då en del studier pekar på att kvinnor i högre grad är utsatta för yrkesrelaterat hot och våld, medan andra studier pekar på att män är mer utsatta. Institute of Public Care (2013) skriver att i jämförelse med andra yrkesgrupper löper omsorgsarbetare en relativt hög risk att utsättas för våld, och att risken är speciellt stor för unga manliga anställda.

Arbetsmiljöverket rapporterar att skillnaderna i upplevelser av våld och hot mellan kön, framför allt är tydlig när det gäller sexuella trakasserier och trakasserier kopplade till kön. Detta drabbar kvinnor, och framför allt unga kvinnor, betydligt mer. Även åldern lyfts alltså fram som en riskfaktor i detta (Arbetsmiljöverket 2011b). Arbetsmiljöverket (2014) visar också i sin studie att yngre män är något mer utsatta för hot och våld än äldre män, och yngre kvinnor är mer utsatta än äldre kvinnor. Bland de som utsätts för hot och våld på arbetet anses kvinnor och yngre personal vara överrepresenterade av anledningen att det följer samma mönster som finns i samhället i stort, det vill säga att våld riktas mot individer som upplevs som svaga (Johansson & Herz 2016:286).

2.2 Artikel- och litteratursökning

Vid litteratursökning för uppsatsen har följande sökmotorer använts: LUBsearch, LUBcat och Google Scholar. De sökord som använts för att hitta artiklar och rapporter är: *hot, våld, socionom, myndighetsutövning, kön, genus, stress och arbetsbelastning*.

3. Teori och begrepp

3.1 Makt

Makt är ett fenomen som är starkt sammansvetsat med arbetet som socionomer utövar (Skau, 2018:29). Begreppet makt behöver inte i sig innebära något negativt men trots detta associeras begreppet ofta med en negativ klang (ibid:30). Makt är samtidigt nödvändigt för att verka gott för klienterna. Baserat på vilket utfallet blir kan alltså utövandet av makt anses som bra, likväl som dåligt (ibid.). En maktyttring som var menad att hjälpa kan trots det resultera i skada för klienten. Utövandet av makt i sig skapar också en slags olikhet mellan människor (ibid:31). Det blir väldigt tydligt att socialarbetaren sitter på en makt som ger fördelen att agera utifrån sina egna intressen (ibid:32). Makten kan uppfattas som att den bygger på frivillighet att underkasta sig under en annan persons vilja men samtidigt har klienten inte något större utrymme för att få igenom sin egna vilja när den skiljer sig från socialarbetarens.

Skau (2018:74) har skapat en modell som ska vara behjälplig vid förståelsen av olika typer av relationer som uppstår mellan hjälpapparat och klient i arbetet. Skau har definierat fyra olika dimensioner som ska belysa tonvikten av begreppen makt och hjälp:

- *Mycket makt och lite hjälp.* Relationen mellan dimensionerna är i avsevärd obalans. Kännetecknas av olika tvångsåtgärder men som inte ger någon nämnvärd hjälpeffekt. Beslut, handlingar och åtgärder som upplevs ge lite hjälp och även kan upplevas kränkande och väcka aggression hos de berörda. Exempelvis inom myndighetsutövning.
- *Mycket makt och mycket hjälp.* Balans återfinns mellan dimensionerna av tvång och hjälpeffekt. Exempel på sådana handlingar kan vara tvångsbehandling av klienter med missbruksproblematik.
- *Lite makt och lite hjälp.* Härvid råder en jämvikt men på en låg nivå. Förebyggande och uppsökande verksamhet är exempel på handlingar som hör till denna dimension.

- *Lite makt och mycket hjälp.* Maktaspekten har möjligen gjorts frånvarande men kan aldrig suddas ut helt. Härvid kan frivillig behandling nämnas, såsom vägledning eller terapi.

Makt förekommer i alla relationer mellan klient och socialarbetare (Skau 2018:29). Det förhållande som finns mellan socialarbetaren och dess klienter kännetecknas av en slags strukturell dubbelhet. Aspekten makt är tätt sammanflätad med aspekten hjälp men dess grad av närvaro varierar (ibid:96). Den offentliga hjälpapparaten har å ena sidan syftet att fungera som en hjälpinsats men å andra sidan ska den samtidigt verka för att upprätthålla ordning genom att fungera som en kontroll- och maktapparat (ibid:79). Varje socialarbetare har därför chansen att sätta sin personliga prägel på interaktionen som sker mellan hen och klienterna eftersom funktionen av den offentliga hjälpapparaten speglas i relationen. Den enskilda kan antingen dämpa eller förstärka den strukturella maktaspekten genom sitt personliga sätt att kommunicera med sina klienter. Vidare kan hot och våld förebyggas i det avseende att socialarbetaren är intresserad av vad som ligger bakom sådana handlingar, vilja klienten väl samt dämpa dess aggression som kan uppstå som en reaktion på det ojämlika maktförhållande som råder dem emellan (ibid:84f).

3.1.1 Makt ur ett genusperspektiv

Samhället formas och påverkas av en könsmaktsordning (Mattsson 2016:417). Detta innebär att kvinnor och det som anses tillhöra det kvinnliga är underordnade män och det som anses vara det manliga. Utifrån detta har det inom feministisk forskning varit betydelsefullt att utveckla teorier som bidrar med förklaringar till ojämlikheten mellan män och kvinnor. De inte bara konstrueras som olika, utan tilldelas också olika värde. Genom att det manliga anses vara överordnat tillskrivs ett högre värde, legitimitet och större trovärdighet. Mäns överordning och maktutövning aktualiseras av mäns våld, och att tala om mäns våld mot kvinnor synliggör också den makt män som grupp har (ibid:426). De mekanismer som finns inbäddade i denna könsmaktstruktur är också aktuella i det sociala arbetet.

Inom feministisk teoribildning är en central del att dessa ovan nämnda könsstrukturer samspelar med andra maktstrukturer, vilket begreppet intersektionalitet kan användas för att beskriva (Mattsson 2016:417). Utöver kön så är det framför allt etnicitet och klass som

framhålls som centrala maktstrukturer, men även ålder är en av de kategorier som ger strukturella effekter och förstås som samspelande (Mattsson 2016:418).

Historiskt sett har mannen konstruerats som norm, och alltså något som kvinnan jämförs med och ses i förhållande till (Mattsson 2016:417). I jämförelse med mannen som norm, konstrueras kvinnan snarare som just sitt kön än en människa. Denna konstruktion återspeglas i hur de olika könen värderas. Med synen på att män och kvinnor är olika, förväntas de också agera på olika sätt. Inom socialt arbete kan det till exempel vara förväntat av kvinnorna att skapa lugn och nära relationer med människor de möter, samtidigt som förväntan på människens fysiska styrka innebär ett ansvar att gripa in i fall där klienter blir hotfulla eller aggressiva.

3.2 Aggression och triggers

Det finns tre grundläggande triggers, det vill säga utlösande faktorer, som skapar aggression hos människan. Dessa triggers är hot mot antingen avkomma, revir eller status (Bauer & Kristiansson 2019:21). Aggressionens syfte är att skydda oss, då dessa hot är starkt kopplade till vår överlevnad. Hot mot avkomma framkallar en instinktiv vilja att skydda sitt barn och familj. Hot mot, eller intrång i, revir handlar om människans fysiska livsområde som betraktas som det egna. Samtliga flocklevande individer har ett eget revir, som de tydligt markerar och skyddar (ibid:22). Hot mot status är även det en universell trigger för flocklevande individer. För att ett samhälle ska vara välfungerande behövs en beslutsordning och organisation. De sociala reglerna i samhället medför en maktfördelning och olika roller. När individens roll eller status hotas, är det naturligt att det kan trigga aggression. Dessa triggers går att applicera i många olika sammanhang, och förklarar hur och varför aggression kan väckas hos en individ (ibid:23).

Ytterligare en trigger, utöver de tre grundläggande, är trötthet. Trötthet påverkar människans tålmodighet och förmåga att bemöta kränkningar. I och med tröttheten blir det svårare att vara uppmärksam på signaler man sänder ut och dölja känslor som väcks. Av denna anledning är det viktigt att vid svårare möten eller uppdrag vara utvilad och koncentrerad. Risken för konflikter ökar i samband med trötthet och oförmåga att vara tillräckligt uppmärksam (Bauer & Kristiansson 2019:23).

Negativa beslut eller besked, och bristande inflytande över sig själv och sin livssituation kan väcka aggression. Otydlighet, svårförståeliga system eller integritetskränkande bemötande är också sådant som naturligt kan orsaka aggression (Bauer & Kristiansson 2019:24). Det kan finnas många orsaker när aggression leder till utövandet av våld. Det kan vara en form av kommunikation för en individ som inte har förmågan att beskriva sina önskningar eller behov. Det kan också vara uttryck för en maktlöshet, där våldet grundar sig i frustration och ett försök att återta kontrollen eller att hävda den egna rätten (ibid:29).

3.2.1 Stress som indirekt trigger

En situation där stressnivån är hög kan innebära en risk för mindre ändamålsenliga lösningar och för snabba beslut (Bauer & Kristiansson 2019:60). Utmattning och osäkerhet hos den professionella kan medföra en risk för exempelvis kränkande, passivt eller undvikande beteende mot personer denne möter (ibid:81). Stressreducerande metoder belyser vikten av självkontroll i situationer och möten där beslut ska fattas (ibid:111).

Inom offentlig sektor kan de ekonomiska kraven och förväntningar på dokumentation upplevas höga och pressade, och tiden för klienter är begränsad. Dessa krav orsakar för många stress, känslor av otillräcklighet och ökar risken för misstag. Hög belastning och stress kan ofta leda till sämre bemötande gentemot klienterna, vilket gör stress till en form av indirekt trigger (Bauer & Kristiansson 2019:117). Aggressioner, hotelser eller våldshandlingar kan därmed vara resultatet av brister i den professionellas bemötande. Sättet som den professionella hanterar ett stressfyllt arbete tenderar även att vara en utlösande faktor för sådana reaktioner (ibid:81).

3.3 Begreppsdefinition av hot, våld och myndighetsutövning

Begreppen hot, våld och myndighetsutövning har vi valt att definiera i förväg vid utskickandet av vår enkät för att samtliga respondenter ska ge sina svar utifrån samma definitioner. Myndighetsutövning är i jämförelse med hot och våld inte lika brett i uppfattningen av vad begreppet innebär. Vi valde ändå att skriva ut en definition för att undvika att tvetydighet skulle uppstå i samband med att svar skulle ges på frågan som rör arbetet med just myndighetsutövning som socionom. Vi har valt att definiera myndighetsutövning på följande sätt - *utövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL*

2001:453) med befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande (Nationalencyklopedin).

Hot och våld är betydligt bredare i uppfattningen kring vad som anses vara hotelser samt vilka handlingar som innebär våld i utövningen gentemot yrkesverksamma (Arbetsmiljöverket 2010). Några definitiva definitioner av de båda begreppen fattas och det är därför svårt att utgå från begreppen utan att definiera dem i förväg. Vi bad även om att våra respondenter skulle utgå från samma definition i samband med att de gav sina svar på enkätens frågor för att undvika skillnader i vilka upplevelser de baserade sina svar på. Samtidigt är det också viktigt att inte begreppens definitioner blir allt för snäva eftersom våldshandlingar och hotelser många gånger tar form i flera olika karaktärer och att begreppen därmed kan täcka in samtliga handlingstyper så att de betraktas som hot och/eller våld i sitt utförande (Arbetsmiljöverket 2011a; Institute of Public Care 2013).

Begreppet våld kan avse en avsiktlig aggressiv handling som leder till psykisk eller fysisk skada hos en annan människa (Arbetsmiljöverket 2011a; Institute of Public Care 2013). Våld kan alltså inbegripa handlingar såsom slag, bitande, användande av tillhygge samt aggressivt beteende som även innebär hotelser av fysiskt våld gentemot en annan person (ibid.). Hot som begrepp har också många vida definitioner. Arbetsmiljöverket (2011a) framför att hot främst avser muntliga samt skriftliga hotelser om fysiskt våld eller skadegörelse. Hotet kan antingen vara riktat mot socialarbetaren själv eller så kan hotet avse klienten själv, exempelvis hot om suicid (ibid.; Institute of Public Care 2013). Hot kan också innebära aggressiva gester eller sexuella närmanden riktat mot en annan person. Begreppet hot innebär också nedsättande kommentarer eller ett generellt respektlöst beteende (ibid.).

Vi har därför valt att definiera hot såsom följer - *Muntliga eller skriftliga hotelser om våld som kan bringa fysisk och/eller materiell skada för en annan person samt hot om suicid.*

Våld har vi valt att definiera på följande sätt - *Avsiktliga handlingar med aggressiv och fysisk natur som vållar en annan person fysisk och/eller psykisk skada.*

4. Förväntade resultat

Utifrån det tidigare forskning presenterat inom yrkesrelaterat hot och våld samt våra teoretiska ramverk har vi kommit fram till ett par antaganden kring vad för resultat vi kan förvänta oss. Studien ämnar att undersöka huruvida det finns skillnader mellan myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL 2001:453) och övrigt yrkesverksamma socionomer. Baserat på vad tidigare studier kommit fram till har vi dragit slutsatsen att det förekommer mer hot och våld inom myndighetsutövning i jämförelse med andra verksamheter som bedriver socialt arbete. Vi har kunnat identifiera faktorer som kan antas frambringa hotelser och våld, exempelvis beslut som upplevs som negativa samt maktutövning som bidrar till en ojämlik relation mellan socionom och klient. Varför faktorer som dessa frambringar hotelser och våld kan härledas till vårt teoretiska ramverk som berör makt (se avsnitt 3.1), men även triggers (se avsnitt 3.2). Maktteorin som presenteras i relation till vår studie baseras på Skaus modell om i vilken utsträckning makt och hjälp förekommer i relation till varandra och i vilket syfte makt utövas gentemot klienten. *Med hänvisning till denna diskussion förväntar vi oss utsatthet och oro i större utsträckning hos de som arbetar med myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL 2001:453) jämfört med övriga yrkesverksamma socionomer. Vi tenderar också att förvänta oss att utsattheten skiljer sig som följd av den maktutövning som myndighetsutövande socionomer ofta erhåller i arbetet för och med sina klienter.*

Arbetsbelastning samt stress har vi också kunnat identifiera som riskfaktorer som kan frambringa yrkesrelaterat hot och våld då hög arbetsbelastning och stress tenderar att öka risken för ett dåligt bemötande gentemot klienten. . Tidigare forskning visar på att de som upplever sig ha en hög arbetsbelastning även upplever sig vara utsatta för hot och våld i en större utsträckning än de som upplever en lägre arbetsbelastning. Detta kan styrkas utifrån den teori kring stress som beskrivs (se avsnitt 3.2.1) varvid stressen identifieras som en indirekt trigger för klienten. *Denna diskussion ger oss underlag för att förvänta oss att utsattheten och oron generellt sett ökar i förhållande till den upplevda arbetsbelastningen. Vi förväntar oss även att det även finns en samvariation mellan graden av stress i relation till utsatthet samt graden av oro.*

Slutligen har individuella faktorer som ålder och kön också återkommit inom tidigare forskning som påverkar risken att utsättas för sådan handlingar. Yrkesrelaterat hot och våld har presenterats som mer vanligt förekommande för de som befinner sig i en yngre åldersgrupp. *Mot bakgrund av detta förväntar vi oss ett liknande resultat, det vill säga att yngre är generellt mer utsatta i jämförelse med äldre som arbetar inom socialt arbete. Vi förväntar oss även att kunna se att utsattheten sjunker i takt med att åldern stiger.* Vad gäller kön har det framkommit skilda meningar kring utsatthet för män och kvinnor (se avsnitt 2.1.5). *Med utgångspunkt i tidigare forskning och teori kring makt och kön har vi bildat det förväntade resultatet att kvinnor tenderar att vara mer utsatta än män. Det resultat som vi därmed förväntar oss är utsatthet samt oro i större utsträckning bland kvinnor.*

5. Metod

5.1 Kvantitativ metod

För att besvara studiens frågeställningar har vi använt oss av en kvantitativ ansats i form av en enkätundersökning. I studier där teori prövas och det önskas finna empiriska belegg för samvariation är en kvantitativ ansats vanlig (Lind 2014:124). Då det finns ett syfte att jämföra resultatet mellan olika faktorer, det vill säga myndighetsutövning, ålder, kön och arbetsbelastning, är en enkätstudie lämplig. I en kvantitativ analys fås slutsatser genom att på olika vis räkna sig fram och kvantifiera data (Barmark & Djurfeldt 2015:32ff). För att kunna ta reda på hur vanligt förekommande hot och våld är beroende av olika faktorer, önskade vi få ett relativt stort antal personer att delta i vår studie. Därmed var en enkätundersökning passande (ibid:31). Genom denna metod får vi dock ingen djupare förståelse, då det inte ges utrymme för individens resonemang eller djupare förklaring till varför de svarar som de gör. Om detta varit syftet med studien, hade en kvalitativ metod passat bättre (ibid.).

Vi har genomfört en tvärsnittsstudie i samband med undersökningen. Detta innebär att studiens material har samlats in vid en och samma tidpunkt (Barmark & Djurfeldt 2015:42). För vår forskningsfråga hade vi inte särskilt mycket tid eller vinst utav att undersöka det vi ville undersöka mer än en gång. Vi har endast haft ett par månader på oss att genomföra vår studie, och inget av större vikt för vårt resultat skulle troligtvis hinna ske under denna korta tid. Undersökningen vi genomfört har ämnat att undersöka skillnader mellan erfarenheter av

utsatthet för hot och våld bland socionomer. Variabler som vi har valt att titta närmare på är bland annat huruvida de arbetar med myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL 2001:453) eller inte, samt faktorer som kön, ålder, arbetsbelastning samt grad av stress.

5.2 Urval

5.2.1 Population och urvalsprocess

Undersökningens population bör avgränsas till de respondenter som är relevanta för genomförandet av studien (Barmark & Djurfeldt 2015:41). På grund av rådande omständigheter gällande Covid -19 (2020) har vi valt att använda oss av ett självselekerat bekvämlighetsurval. I samband med uppsatskursens start var vi införstådda med att det skulle vara svårt att mejla vår enkät till redan hårt belastade socionomer som valdes ut i samband med exempelvis ett slumpmässigt klusterurval, som vi inledningsvis upplevde var en passande urvalsprocess för denna studie. Vid en kvantitativ studie är det att föredra en tydligt avgränsad population för att vid ett senare skede kunna göra ett slumpmässigt urval av respondenter (ibid.). Syftet med att göra slumpmässiga urval inom sin valda population är att det sedan finns möjlighet till att kunna säga någonting om helheten, det vill säga att stickprovet anses vara representativt (ibid:72). Då urvalet för studien inte är ett slumpmässigt sådant kan det material som samlats in inte anses vara generaliserbart för en större population (ibid.). Det resultat som genereras kan enbart ge belägg för eventuella samvariationer som identifieras för de respondenter som valt att delta i studien.

Vi har gjort en surveyundersökning i form av en enkät som publicerades i Facebookgruppen *Socionom*. Vi kunde på så vis nå en bredare grupp samtidigt som vi inte belastade utsatta verksamheter mer än nödvändigt. Vi undanbad också de som inte är yrkesverksamma socionomer att besvara vår enkät (Barmark & Djurfeldt 2015:88). I samband med denna studie gjordes avgränsningen till att rikta sig till de som är yrkesverksamma socionomer, och därefter ombads respondenterna svara på huruvida de arbetar med myndighetsutövning eller inte. Detta gjordes för att lättare kunna besvara syfte och frågeställningar då vi strävar efter att titta på skillnader mellan myndighetsutövande socionomer och resterande yrkesverksamma socionomer kopplat till deras oro och upplevelser kring hot och våld. Då vi inte är begränsade till att ta hänsyn till något mer specifikt än om respondenten är

yrkesverksam som socionom eller inte har vi en större möjlighet att nå en bredare grupp respondenter som befinner sig på andra orter än Skåne.

5.2.2 Bortfall

Bortfall kan bli särskilt problematiskt i samband med enkätundersökningar som sker online där respondenter själva har ansvaret för att fylla i formuläret (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen 2018:108). Internt bortfall kan räknas bort i samband med denna enkätstudie då respondenterna var tvungna att besvara samtliga frågor för att överhuvudtaget kunna skicka in formuläret. Detta kan delvis också vara problematiskt då respondenter kan tröttna och låta bli att skicka in formuläret alls. En annan risk med att "tvinga" respondenterna på detta sätt kan vara att respondenten måste ge ett svar på en fråga som hen antingen inte kan svara på, eller finna något svarsalternativ som passar in helt och hållet (ibid:83).

Det har också undvikits omotiverade respondenter genom att enkäten publicerades i ett inlägg i Facebookgruppen som gjorde det möjligt att frivilligt avgöra huruvida en ville delta i studien eller ej. Vi kan inte avgöra om alla medlemmar i gruppen tillhör vår utvalda population, vilket gör att vi inte kan titta på ett direkt bortfall. I gruppen finns allt från socionomstudenter till doktorander inom socialt arbete, men också personer utan en socionomexamen och som därmed endast är medlem på grund av personliga intressen inom ämnet. Då urvalet består av ett självselekerat bekvämlighetsurval är urvalsramen inte konkret specificerad vilket innebär att det är svårt att dra några definitiva slutsatser kring huruvida de samvariationer som hittas är representativa för populationen i stort. Ett självselekerat urval är sällan generaliserbart på en större population eftersom slumpmässigheten utgår.

Av 231 stycken respondenter har tre stycken svarat att de inte är yrkesverksamma socionomer. Då vi på förhand avgränsat vår population till socionomer som är yrkesverksamma har vi valt att ta bort dessa svar ur studien eftersom de inte ingår i vår population och för att vårt resultat inte ska bli snedvridet på något vis.

5.3 Empiriskt material

I de fall det är möjligt att använda webbenkäter så finns det två framträdande fördelar (Barmark & Djurfeldt 2015:82). Först och främst är det effektivt och inte resurskrävande, vilket gör att vi på detta vis sparar in tid och pengar. För det andra behöver inte enkäterna föras in manuellt i SPSS eller liknande statistikprogram, eftersom webbenkäten kan genomföras med hjälp av ett program som kan exportera data till statistikprogrammet (ibid.). Det är även miljövänligare, då vi undviker att skriva ut mängder med papper. Det har inte heller varit nödvändigt att åka ut till socionomers arbetsplatser för att nå våra respondenter. Webbenkäten har minskat det interna bortfallet, eftersom respondenterna hindrats från att missa eller hoppa över att besvara frågor (ibid:83). Av andra anledningar kan det resultera i ett större bortfall eftersom en länk på Facebook kan vara lättare att missa eller glömma bort än en fysisk pappersenkät.

Eftersom det inte har funnits någon möjlighet för respondenterna att ställa frågor kring enkäten, har det varit av stor vikt att vi från början bearbetat frågorna så att de är lätta att förstå. Det krävs också olika svarsalternativ som passar bra i avseende att respondenten inte ger ett slumpmässigt svar som passar lika bra som dåligt för respondenten (Barmark & Djurfeldt 2015:53). Fördelen med att vår enkät publicerades på Facebook är att samtliga gruppmedlemmar i gruppen *Socionom* haft samma möjlighet att delta.

5.3.1 Bearbetning av material

Den digitala enkäten har skapats med hjälp av Google Drive. Efter att respondenterna besvarat enkäten laddades materialet ner till en Excel-fil. Väl där kodades svarsalternativen om för att en exportering till SPSS sedan skulle vara möjlig. Det empiriska materialet har kodats med hjälp av SPSS för att kunna skapa önskade tabeller och jämförelser, samt för de möjligheter som finns i programmet att ta fram de analyser vi önskar. Genom att göra på detta sätt minskar vi eventuella slarvfel som annars kan uppstå vid manuell överföring av materialet (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2018:109).

Vidare för att avgöra vilken typ av analys som passar bäst för materialet krävs det att först identifiera vilken skalnivå som variablerna befinner sig på (Barmark & Djurfeldt 2015:115). Detta görs även utifrån att studiens frågeställningar ska bli besvarade så utförligt som

möjligt. I vårt empiriska material har ett övervägande antal variabler definierats som kvantitativa. Det är endast frågorna som berör kön, om respondenten är yrkesverksam socionom och om de arbetar med myndighetsutövning eller inte som anses befinna sig på en nominal- eller ordinalskala och därmed är kvalitativa variabler. Med hjälp av att en tidsordning har bestämts mellan variablerna har vi kunnat studera huruvida de oberoende variablerna påverkar de beroende i en given riktning (Barmark & Djurfeldt 2015:37f). Då studiens syfte är att undersöka huruvida myndighetsutövning, kön, ålder samt arbetsbelastning och stress påverkar utsattheten och oron för hot och våld, gör detta utsattheten och oron till beroende variabler. Ovannämnda kategorier utgör de oberoende variablerna.

Efter omkodning (se 5.3.3) har univariata frekvenstabeller tagits fram för att få en överblick över hur våra respondenter svarat på enkätens frågor. Vidare utgörs studien huvudsakligen av bivariata analyser. Dessa har varit fördelaktiga då vi ämnar att undersöka huruvida det finns samvariationer mellan våra oberoende och beroende variabler (Barmark & Djurfeldt 2015:137).

Vid jämförelsen av två kvalitativa variabler har främst korstabeller skapats då de ofta används i samband med att analyser av två kvalitativa variabler studeras (Barmark & Djurfeldt 2015:137). Vidare har vi också valt att presentera de bivariata analyserna för utsatthet av hot och våld samt oro för hot och våld jämte varandra i samma tabell för att enklare kunna jämföra de statistiska resultaten. Detta görs också på grund av att vi inte ville sammanföra begreppen hot och våld som en variabel som då skulle täcka båda begreppen eftersom vi anser att det finns en risk att vi skulle gå miste om statistiska skillnader dem emellan.

Vanligtvis görs medelvärdesanalyser för att studera samvariationen mellan en kvalitativ och en kvantitativ variabel (Barmark & Djurfeldt 2015:138), liksom tabell 13 som studerar den kvalitativa variabeln utsatthet för våld och den kvantitativa variabeln ålder. För denna studie har medelvärdesanalyser även genomförts på variabler som befinner sig på ordinalskalenivå och som därmed innebär att både den oberoende och beroende variabeln är kvalitativ, exempelvis vid analys av oro för hot i förhållande till kön (se tabell 12). Varför medelvärdet plockades fram för dessa variabler var för att få jämförelsen mellan kön och yrkesområde ur ett annat perspektiv. Vid dessa analyser har vi även valt att presentera standardavvikelsen

samt minimum- och maximumvärden. Detta har gjorts eftersom vi då kan se spridningen inom våra variabler. Standardavvikelsen bidrar med information om hur mycket respondenternas svar avviker från medelvärdet i snitt (Barmark & Djurfeldt 2015:123).

Signifikanstest görs vanligtvis för att kontrollera säkerheten i de samband som identifieras genom en bivariat analys. Det görs med fördelen att med säkerhet kunna säga att dessa samband även går att applicera på populationen i stort (Barmark & Djurfeldt 2015:140). Vi är medvetna om vad sådana signifikanstester skulle möjliggöra för de samvariationer som vårt empiriska material kan presentera men trots detta har vi valt att inte utföra några sådana tester. Detta val baseras främst på den grund att ett sannolikhetsurval inte har varit möjligt för studien vilket innebär att en generalisering därmed inte heller är möjlig (ibid:75f). Det fattas härvid egentligen ett syfte för att genomföra signifikanstester eftersom de samvariationer som identifieras ändå inte kan appliceras på någon annan population än just den som förekommer vid denna studie och de respondenter som valt att delta.

5.3.2 Enkätens utformande

Enkäten inleds med ett bifogat informationsbrev (se bilaga 1), där studien och dess syfte presenteras. De mest centrala begreppen i enkätfrågorna definieras och förklaras. Då det finns olika definitioner av begreppen hot, våld och myndighetsutövning har vi valt att definiera dessa i förväg samt bett studiens respondenter att utgå från dessa definitioner då de besvarat enkätens frågor. Det viktiga med att presentera sin studie i samband med att den delas ut är just att motivera till deltagande, samt delge korrekt information om studien ur ett juridiskt och etiskt perspektiv (Barmark & Djurfeldt 2015:85). För att svaren ska vara jämförbara måste enkätfrågorna vara ställda på precis samma vis till alla individer. Genom att begränsa svarsalternativen och utformningen, kunde vi effektivt få in svar från ett stort antal individer, göra en sammanställning av svaren samt jämföra olika upplevelser och individuella faktorer (ibid:32). Frågorna i enkäten är alltså standardiserade, för att ge oss möjligheten att sammanställa resultatet i form av statistik.

Längden på en enkät spelar stor roll för att motivera till deltagande. En allt för omfattande enkät kan verka avskräckande och därmed öka risken för bortfall (Barmark & Djurfeldt 2015:67). Antalet frågor kan även ha en inverkan på reliabiliteten då ett mindre antal frågor främjar att respondenten har tänkt igenom svarsalternativen vilket innebär att respondenten

givit så uppriktiga svar som möjligt (Barmark & Djurfeldt 2015:67.). En annan faktor som antas bidra till ökad motivation och deltagande är den design enkäten har. Vi har valt att skapa enkäten i Google Drive som erbjuder en design som bidrar till att frågorna blir tydliga gällande vilken fråga som tillhör vilka svarsalternativ. Frågorna har gott om utrymme och presenteras under tre olika avsnitt. De presenteras som *Bakgrund*, *Utsatthet* samt *Arbetsbelastning*. På så sätt är det tydligt vad frågan avser att undersöka (ibid.). Vi har även använt oss av den funktion som kräver ett svar på varje fråga. Detta kan både vara fördelaktigt i det avseende att inget internt bortfall förekommer men det kan också bidra till att slumpmässiga svar ges om respondenten hellre velat hoppa över frågan (ibid:83).

Då ämnet hot och våld kan vara känsligt och svårt att svara på frågor kring har vi valt att inleda enkäten med mer neutrala frågor som berör respondentens bakgrund för att sedan fortsätta med frågor som berör utsatthet (Barmark & Djurfeldt 2015:67). Svarsalternativen som ges i enkäten är övervägande slutna. Endast en fråga definieras som öppen, vilket är frågan som berör respondentens ålder. Respondenten fyller själv i vilket år vederbörande är född. Risken med slutna frågor är att respondenten inte finner ett passande svarsalternativ (ibid:62). Då vi har begränsat med tid i utförandet av vår studie är det att föredra slutna frågor eftersom detta är mindre tidskrävande än att bearbeta öppna frågor. Det svåra med slutna frågor är dock att skapa svarsalternativ som täcker in samtliga av de uppfattningar som kan tänkas förekomma bland respondenterna.

5.3.3 Omkodning

Omkodning görs för att reducera antalet variabelvärden, värden slås alltså ihop för att förenkla presentationen av själva resultatet som undersökningen bidragit med. Korstabeller och diagram blir lättare att tolka samt erbjuder en lättare presentation för läsaren (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2018:147). Den omkodning som gjorts i samband med att resultat och tabeller sammanställts, har lett till att antalet variabler blivit färre. De variabler som befinner sig på en ordinalskala och där det från början fanns fem svarsalternativ har kodats om till två svarsalternativ. Att antalet variabelvärden slås samman med en närliggande kategori kan vara fördelaktigt eftersom överskådligheten ökar. Analysen kan alltså tjäna på att kategorier som befinner sig nära slås samman i det avseende att få observationer finns, men materialet får inte förenklas på ett sådant sätt att värdefull information går förlorad (ibid.).

För en del tabeller har vi valt att göra en sammanslagning av de fyra första svarsalternativen för utsatthet, det vill säga "Varje vecka", "Varje månad", "Några gånger under året" och "Vid enstaka tillfälle" som bekräftar någon form av utsatthet för antingen hot eller våld. Svarsalternativ fem som då är "Aldrig" kodas inte om eftersom den variabeln inte har en närliggande kategori i jämförelse med resterande alternativ. De nya variabler som skapats blir alltså antingen bekräftande "Ja" för utsatthet avseende hot eller våld eller "Nej" för icke utsatthet. Varför vi valt att koda om svarsalternativen på detta sätt är för att på ett mer övergripande sätt titta på utsattheten i förhållande till de individuella faktorerna, då vi upplevde att samtliga svarsalternativ inte bidrog i samma utsträckning till denna typ av analys av resultatet. Avseende upplevelserna av oro har en liknande sammanslagning gjorts av svarsalternativen "Mycket ofta", "Ganska ofta", "Ibland" och "Sällan". Svarsalternativet "Aldrig" förblir som det är. Vidare har svarsalternativen avseende frågorna som rör arbetsbelastning och stress slagits samman på följande sätt, "Mycket hög" tillsammans med "hög" samt "Låg" tillsammans med "Mycket låg". Svarsalternativet "Lagom" har behållits i sin ursprungliga kategori.

För att ha möjlighet att presentera och studera medelvärden har vi skiftat riktning på svarsalternativen för att det presenterade värdet ska vara lättare att förstå. Svarsalternativen för frågorna som berör oro för hot och våld har från början en negativ riktning med "Mycket ofta" som första alternativet till "Aldrig" som alternativ fem. Omkodningen innebär att "Mycket ofta" istället får värdet fem, "Ganska ofta" får värdet fyra, "Ibland" får värdet tre, "Sällan" får värdet två och "Aldrig" får värdet ett. Genom att skifta riktningen från negativ till positiv underlättas presentationen av medelvärdet. Detta innebär att en hög oro för hot eller våld istället får ett högt medelvärde vilket ger läsaren en mer logisk och intuitiv riktning. Skulle alternativen för dessa analyser förbli i sin grundform hade en hög oro istället inneburit ett lågt medelvärde vilket kan verka förvirrande. I samband med analyserna av medelvärdet i relation till ålder har även födelseåren kodats om till en exakt ålderssiffra vilket resulterar i att det är lättare att tolka och analysera resultatet.

5.4 Tillförlitlighet

5.4.1 Validitet

Validitet används som ett mått för att avgöra om de indikatorer som skapats i syfte att mäta specifika begrepp verkligen mäter det som de avser att mäta (Bryman 2018:209). Det är av särskild vikt att finna variabler som mäter det som avses mätas för att generera en hög validitet för studien (Barmark & Djurfeldt 2015:51). Hot och våld är begrepp som kan ha olika innebörder för olika individer. Då vi i förväg valde att definiera begreppen hot, våld samt myndighetsutövning har vi minimerat riskerna att våra respondenter utgått från egna definitioner som skiljer sig åt alldeles för mycket. Vi har bedömt det fördelaktigt att inte konkret operationalisera begreppen utan istället behålla generellt vida definitioner. På så sätt har risken att missa någon form av våldshandling eller hotelse som respondenterna kan tänkas ha upplevelser av eller erfarenheter kring minskats. Skulle begreppen inte definieras alls så finns risken för att studiens syfte inte blir tydligt nog och validiteten skulle därmed kunna ifrågasättas (ibid.). Utgår varje enskild respondent från sin egna personliga definition av dessa tre begrepp riskerar studien att utsättas för ett systematiskt mätfel i större utsträckning. Skillnaden mellan det teoretiska begreppet och empirin skulle alltså bli allt för stort (ibid:52).

Vidare har vi i efterhand kommit till insikten att även begreppen stress och arbetsbelastning kan ha olika innebörder för olika individer. Exempelvis kan det tänkas att respondenterna har dels en subjektiv syn på arbetsbelastning då frågorna berör varje enskild respondents upplevda arbetsbelastning. Å andra sidan kan respondenterna ha en mer objektiv syn på graden av arbetsbelastning och ser belastningen till sin helhet och möjligtvis utifrån belastningen på hela arbetsgruppen och inte enbart sig själv. Vidare kan vi därmed inte heller veta hur respondenterna resonerade kring begreppen i det avseende att stress och känslan av en hög arbetsbelastning kan föranleda varandra. En hög arbetsbelastning kan bringa en känsla av ett stressfyllt arbete samtidigt som en upplevelse av arbetsrelaterad stress kan inge en upplevelse av att arbetsbelastningen är hög. Utifrån vår enkätstudie kan vi inte med säkerhet veta hur varje enskild respondent uppfattat frågorna kring just dessa begrepp. I och med detta kan begreppsvaliditeten för vår studie ifrågasättas på det plan att vi inte kan veta hur detta har påverkat vårt resultat.

5.4.2 Reliabilitet

Validitet innebär alltså vad studien avser att mäta, medan reliabilitet istället handlar om hur vi mäter detta (Barmark & Djurfeldt 2015:52). Urvalet för studien har påverkat reliabiliteten i det avseende att det har inneburit brister i tillförlitligheten samt försvårat möjligheten att replikera studien och därigenom generera samma resultat vid upprepade tillfällen. Då urvalet varken är representativt eller baserat på ett sannolikhetsurval kan det inte hävdas att studien har en hög reliabilitet. Är studien inte möjlig att replikera anses reliabiliteten vara låg (Bryman 2018:217).

För att öka reliabiliteten har vi valt att noggrant studera andra enkäter och använda dem som inspirationskällor för att skapa en enkät som är lätt att förstå (Barmark & Djurfeldt 2015:53). I syfte att öka studiens pålitlighet har svarsalternativen utformats på ett lättförståeligt sätt för att motverka att respondenten ger ett slumpmässigt svar, då flera svarsalternativ passar lika bra eller lika dåligt. Vidare har vi vägt för och nackdelar mot varandra för att se vilka formuleringar som skulle fungera bäst i avseende att enkäten skulle vara lätt att förstå i samband med att respondenterna besvarade den och även för att erbjuda olika svarsalternativ som var heltäckande för respektive fråga. Vi har även haft möjligheten att få feedback på enkäten av vår handledare och på så sätt fått ett nytt perspektiv på vad som kan tänkas korrigeras för att förbättra våra frågor inför att enkäten skulle publiceras på Facebook.

Frågorna fem till tio har svarsalternativ som utgör en skala varpå respondenterna ska ange vilket av alternativen som passar bäst i förhållande till utsatthet, oro, arbetsbelastning samt arbetsrelaterad stress. Sådana skalor har dels fördelar men också nackdelar. Det är eftersträvansvärt att skapa så balanserade svarsalternativ som möjligt för att avstånden ska upplevas som jämnt fördelade. Då vi på förhand bestämt antalet samt även avståndet mellan alternativen begränsar det möjligheten att ge ett mer specifikt svar (Barmark & Djurfeldt 2015:59). Vi har varit noga med att enkäten ska vara formad på ett lättförståeligt sätt för att inte på något sätt exkludera en respondent. Trots detta kan respondenterna ändå ha upplevt en obalans bland alternativen vilket kan ha resulterat i att någon respondent kan pendlat mellan flera svarsalternativ för att de antingen ligger för nära varandra eller för långt ifrån och därmed inte representerar den faktiska upplevelsen eller erfarenheten av hotelser eller våldshandlingar.

Vi har inte gett våra respondenter möjligheten att svara neutralt och vi har inte heller gett dem möjligheten att avstå från att svara. Detta kan leda till att respondenterna måste ange ett svar som kanske inte stämmer överens med deras upplevelser och erfarenheter särskilt väl vilket i sig kan leda till att resultatet blir missvisande. Att inte erbjuda respondenterna valet att avstå från att svara kan upplevas tvingande och därmed leda till att respondenterna inte sätter sig in i frågorna och försöker svara på dem så utförligt som möjligt (Barmark & Djurfeldt 2015:61). Vidare skulle detta kunna påverka resultatet på det vis att det blir snedvridet och därmed inte går att upprepa studien och få samma resultat (ibid:53). Reliabiliteten kan alltså i detta avseende betraktas som låg eftersom vi inte med säkerhet kan veta att respondenterna hittat ett svarsalternativ som passar dem.

5.5 Forskningsetiska övervägande

En studie bör alltid vara etiskt försvarbar, och huvudanledningen till detta är att intresset för kunskap inte får på ett negativt sätt påverka de som medverkar i studien (Lind 2014:133). Även om denna kandidatuppsats formellt eller juridiskt inte räknas som forskning, och därmed inte behöver etikprövas, är det viktigt att den är etiskt försvarbar (ibid:134). Vanligtvis förutsätts etisk försvarbarhet utifrån fyra begrepp; frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet (ibid:133). En enkätstudie är i detta fall fördelaktigt, tillsammans med de frågeställningar vi har, eftersom området kan vara känslomässigt laddat. Om studiens syfte hade varit att undersöka området mer djupgående hade intervjuer varit att föredra, men det hade även ökat risken för obehag hos respondenten i samband med att intervjun genomförs. Respondenterna antas inte påminnas om incidenter och svåra händelser i samma utsträckning vid en enkätstudie som ämnar att undersöka utsattheten och inte enskilda händelser. Då vi valt att genomföra en kvantitativ enkätstudie hoppas vi att vi har undvikit att påminna respondenterna om sådana händelser. Detta är en viktig aspekt att ta hänsyn till för att inte påverka människor mer negativt än vad studien faktiskt gör nytta.

Enkäterna genomförs också anonymt, vilket tillhör en av de forskningsetiska principerna inom samhällsvetenskaplig forskning (Lind 2014:133). Inte ens vi som genomför studien kommer att ha vetskap om vilken individ som gett vilka svar. Respondenterna har i enkätens inledning fått tydlig information kring att deras svar kommer att hanteras på ett sätt så att obehöriga inte har insyn samt vilket syfte studien görs i samband med. Initialt har de även fått information kring att deras deltagande är helt och hållet anonymt. Personuppgifter samt

det empiriska materialet måste hanteras som sekretessbelagt med respekt och på ett sätt så att inte andra än oss har tillgång till det (Barmark & Djurfeldt 2015:85). Det är enligt konfidentialitetskravet som personuppgifterna har hanterats, det vill säga att samtliga uppgifter som rör varje enskild respondents svar inte är tillgängligt för obehöriga. Då enkäten publicerades online på Facebook har vi om än möjligt ännu mindre information om våra respondenter. Enkätens frågor är dessutom även formulerade på ett sådant generellt sätt att det är väldigt svårt att identifiera vilken respondent som givit vilka svar.

De övriga forskningsetiska principerna är frivillighet och integritet. Frivilligheten i vår studie innebär att respondenterna informerats väl innan, så att de själva kan ta ställning till deltagande och ha god kunskap om syftet. Initialt presenterades studiens syfte i det inlägg på Facebook där enkäten även bifogades. Innan respondenten har möjlighet att börja besvara enkätfrågorna gavs även information om enkätstudien samt vilka definitioner av begreppen hot, våld och myndighetsutövning som önskades att de utgick ifrån. Det är viktigt att respondenterna är väl informerade om vad studien innebär. Genom att vi presenterar studien i samband med inlägget på Facebook kan vi försäkra oss ytterligare om att respondenterna upplevt att vi har delgett dem korrekt information om studien ur ett juridiskt och etiskt perspektiv (Barmark & Djurfeldt 2015:85). De behövde själva samtycka för att delta, men hade även möjligheten att när som helst avbryta sitt deltagande.

5.6 Arbetsfördelning

Majoriteten av arbetet med studiens olika delar har gjorts tillsammans av båda författarna. Formandet av problemformulering och frågeställning har diskuterats fram tillsammans. Likaså har sökandet av tidigare forskning genomförts parallellt, och sedan har en enhetlig text bearbetats fram. Efter ett gemensamt sökande av passande tidigare forskning har den relevanta litteraturen delats upp. Författare 1, Emma, har läst och skrivit utifrån Bauer och Kristiansson (2019) samt Mattsson (2016). Författare 2, Josefine, har läst och skrivit utifrån Skau (2018). Stora delar av metoden samt avsnittet med begreppsdefinitioner har framför allt formulerats av författare 2, men formats utifrån gemensamma diskussioner samt bearbetats av även författare 1. Enkäten samt tillhörande informationsbrev har formulerats och producerats av båda författarna. Författare 1 har ansvarat för att föra över den insamlade datan till SPSS samt inledande steg i omkodning och bearbetning av data. De förväntade

resultaten har diskuterats utifrån tidigare forskning och teori, och sedan skrivit av författare

2. Resultat och analys har skrivits parallellt och bearbetats under processens gång av båda författare. Grunden till den avslutande diskussionen har formulerats av framför allt författare

2. Slutligen har samtliga delar av studien lästs och bearbetats löpande av båda författarna för att få en enhetlig text med relevant innehåll.

6. Resultat

Nedan följer en presentation av studiens sammanställda resultat. För tydlighetens skull har presentationen delats upp under följande rubriker; Myndighetsutövning, Arbetsbelastning och Stress, Kön samt Ålder.

Tabell 1. Utsatt för våld eller hot under de senaste 12 månaderna (n=228)

Har blivit utsatt för:	Våld	Hot
Ja	39 (17.1%)	160 (70.2%)
Nej	189 (82.9%)	68 (29.8%)

Enkätstudien består av 231 respondenter, varav tre stycken räknas till bortfall då de har svarat nej på frågan om huruvida de är yrkesverksamma socionomer. Då studien riktar sig enbart till just yrkesverksamma socionomer tillhör dessa tre respondenter inte populationen. I statistiken presenteras alltså svar från 228 stycken individer. Av samtliga 228 respondenter som har deltagit i studien har 17.1% blivit utsatta för våld på sitt arbete under de senaste tolv månaderna. 70.2% har under de senaste tolv månaderna blivit utsatta för hot på sitt arbete.

6.1 Myndighetsutövning

Tabell 2. Utsatthet bland myndighetsutövare och övrigt yrkesverksamma (n=228)

Yrkesområde	Antal	Utsatt för våld	Utsatt för hot
Myndighetsutövning	176	28 (15.9%)	137 (77.8%)
Övrigt yrkesverksamma	52	11 (21.2%)	23 (44.2%)

Resultatet av enkätstudien visar att de som angett att de arbetar med myndighetsutövning i högre utsträckning är utsatta för hot. 77.8% av dessa har under de tolv senaste månaderna utsatts för hot på sitt arbete, i relation till 44.2% av de övrigt yrkesverksamma. Vad det gäller utsattheten för våld på arbetet under de senaste tolv månaderna framkommer inte samma trend då 15.9% av de som arbetar med myndighetsutövning har utsatts, medan 21.2% av de övrigt yrkesverksamma utsatts. Fördelningen mellan grupperna myndighetsutövare respektive övrigt yrkesverksamma är ojämn, vilket kan tänkas påverka resultatet.

Tabell 3. Grad av oro för våld bland myndighetsutövare och övrigt yrkesverksamma (n=228)

Beskrivande mått	Myndighetsutövning	Övrigt yrkesverksamma
Antal	176	52
Medelvärde	2.14	2.02
Standardavvikelse	0.75	0.80
Minimumvärde	1	1
Maximumvärde	5	4

Medelvärdet för grad av oro för våld visar att de som arbetar med myndighetsutövning upplever en något större oro jämfört med de övrigt yrkesverksamma då medelvärdet visar 2.14 respektive 2.02. Värdena för standardavvikelsen kan definieras som tämligen låga och spridningen därmed samlad kring respektive medelvärde. Maximumvärdet för övrigt yrkesverksamma har endast uppmätts till värdet fyra, till skillnad från myndighetsutövande sacionomer som har maximumvärdet fem.

Tabell 4. Grad av oro för hot bland myndighetsutövare och övrigt yrkesverksamma (n=228)

Beskrivande mått	Myndighetsutövare	Övrigt yrkesverksamma
Antal	176	52
Medelvärde	2.70	2.33
Standardavvikelse	0.91	0.98
Minimumvärde	1	1
Maximumvärde	5	5

Medelvärde för de som arbetar med myndighetsutövning utläses till 2.70, och för de som är övrigt yrkesverksamma till 2.33. Värdena identifierar därmed en högre grad av oro för hot bland de som arbetar med myndighetsutövning än bland de övrigt yrkesverksamma.

6.2 Arbetsbelastning och stress

Tabell 5. Grad av arbetsbelastning i förhållande till utsatthet (n=228)

Arbetsbelastning	Antal	Utsatt för våld	Utsatt för hot
Mycket hög/ hög	150	27 (18%)	115 (76.7%)
Lagom	75	12 (16%)	43 (57.3%)
Låg/ mycket låg	3	0 (0%)	2 (66.7%)

I tabellen ovan visas att de som upplever en hög arbetsbelastning i större utsträckning varit utsatta för våld under de senaste tolv månaderna, då 18% av dessa uppgav att de har varit utsatta. Av de som angett att arbetsbelastningen är lagom har 16% varit utsatta för våld, och av de som uppgett en låg eller mycket låg arbetsbelastning har ingen varit utsatt.

Fördelningen mellan dessa grupper är ojämn, främst gällande gruppen med låg eller mycket låg arbetsbelastning där endast tre respondenter ingår.

De som i högst utsträckning har varit utsatta för hot under de senaste tolv månaderna är även här de som upplever en hög eller mycket hög arbetsbelastning, då 76.7% av dessa utsatts. Av de som angett en lagom arbetsbelastning har 57.3% varit utsatta för hot. Av de som angett en låg eller mycket låg arbetsbelastning har 66.7% varit utsatta, vilket alltså innebär två stycken respondenter.

Tabell 6. Grad av arbetsbelastning i förhållande till oro för hot och våld (n=228)

Arbetsbelastning	Antal	Oro för våld	Oro för hot
Mycket hög/ hög	150	140 (93.3%)	128 (85.3%)
Lagom	75	67 (89.3%)	57 (73.0%)
Låg/ mycket låg	3	2 (66.7%)	2 (66.7%)

De som upplever en hög eller mycket hög arbetsbelastning har också en större oro för att utsättas för våld, då 93.3% angav att de upplever oro. Av de som uppgav en lagom

arbetsbelastning upplever 89.3% oro för att utsättas för våld. Av de som uppgav en låg eller mycket låg arbetsbelastning känner 66.7% oro för att utsättas för våld, vilket som tidigare nämnts motsvarar endast två respondenter.

Av de angett en hög eller mycket hög arbetsbelastning, upplever 85.3% oro för hot på arbetet. Av de som uppgav en lagom arbetsbelastning upplever 73.0% oro för hot, och av de som uppgav en låg eller mycket låg arbetsbelastning upplever även här 66.7% oro för hot på arbetet.

Tabell 7. Grad av stress i förhållande till utsatthet (n=228)

Nivå av stress	Antal	Utsatt för våld	Utsatt för hot
Mycket hög/ hög	128	24 (18.8%)	101 (78.9%)
Lagom	73	11 (15.1%)	42 (57.5%)
Låg/ mycket låg	27	4 (14.8%)	17 (63.0%)

I denna tabell visas att de som upplever hög eller mycket hög stress i större utsträckning varit utsatta för våld under de senaste tolv månaderna, där 18.8% utsatts. 15.1% av de som upplever en lagom stress har under de senaste tolv månaderna varit utsatta för våld, och av de med låg eller mycket låg stress har 14.8% utsatts för våld.

De som upplever en hög eller mycket hög stressnivå är de som i störst utsträckning varit utsatta för hot då 78.9% utsatts. Av de som upplever en lagom stress har 57.5% varit utsatta för hot, och bland de som upplever en låg eller mycket låg stress har 63.0% utsatts för hot. Även grupperna för upplevd stressnivå är ojämnt fördelade, vilket kan påverka resultatet.

Tabell 8. Grad av stress i förhållande till oro för hot och våld (n=228)

Nivå av stress	Antal	Oro för våld	Oro för hot
Mycket hög/ hög	128	109 (85.2%)	119 (93.0%)
Lagom	73	58 (79.5%)	67 (91.8%)
Låg/ mycket låg	27	20 (74.1%)	23 (85.2%)

De som upplever en hög eller mycket hög nivå av stress uppger i högre utsträckning en oro för utsatthet. 85.2% uppger att de upplever oro för att utsättas för våld, och 93% uppger att de upplever oro för att utsättas för hot. Av de som uppger sig ha en lagom nivå av stress upplever 79.5% oro för att utsättas för våld respektive 91.8% som känner oro för att utsättas för hot. Av de som upplever en låg eller mycket låg nivå av stress uppger 74.1% att de känner oro för att utsättas för våld, medan 85.2% känner oro för att utsättas för hot.

6.3 Kön

Tabell 9. Könsfördelning (n=228)

Kön	Antal	Procent
Kvinnor	208	91.2%
Män	17	7.5%
Annat	3	1.3%

I studien deltog 208 kvinnor, 17 män och tre personer som angett *Annat*. Alltså är det en stor överrepresentation av kvinnor, vilket gör att grupperna i urvalet inte är jämnt fördelade. I studien fokuseras främst på skillnader mellan kvinnor och män, då det förväntas att det kan finnas en skillnad dem emellan. Av denna anledning presenteras gruppen *Annat* endast initialt.

Tabell 10. Utsatthet bland män och kvinnor under de senaste 12 månaderna (n=228)

Kön	Antal	Utsatt för våld	Utsatt för hot
Kvinnor	208	34 (16.3%)	145 (69.7%)
Män	17	4 (23.5%)	13 (76.5%)

16.3% av kvinnorna har svarat att de under de senaste tolv månaderna har utsatts för våld på arbetet, medan 23.5% av männen har svarat detsamma. Andelen som har svarat att de utsatts för hot på arbetet under de senaste tolv månaderna är betydligt större för både kvinnor och män. 69.7% av kvinnorna har utsatts för hot, och 76.5% av männen har utsatts. Viktigt att ha i åtanke vid studerandet av detta resultat är att gruppen män baseras på ett litet antal respondenter.

Tabell 11. Upplevd grad av oro för våld bland kvinnor och män (n=228)

Beskrivande mått	Kvinnor	Män
Antal	208	17
Medelvärde	2.16	1.65
Standardavvikelse	0.75	0.70
Minimumvärde	1	1
Maximumvärde	5	3

Medelvärdet för grad av oro för våld visar att kvinnor upplever en större oro än män då medelvärdena kan utläsas till 2.16 respektive 1.65. För männen utgörs maximumvärdet av endast värdet tre vilket innebär att inga män som deltagit i studien har upplevt någon högre grad av oro för våld.

Tabell 12. Upplevd grad av oro för hot bland kvinnor och män (n=228)

Beskrivande mått	Kvinnor	Män
Antal	208	17
Medelvärde	2.68	2.06
Standardavvikelse	0.93	0.75
Minimumvärde	1	1
Maximumvärde	5	3

Medelvärdet för kvinnor kan utläsas till 2.68, och för män 2.06. Detta innebär att upplevd grad av oro för hot är högre bland kvinnorna i jämförelse med männen, även om skillnaden mellan respektive medelvärde är relativt låg med hänsyn till det ojämna antalet kvinnor och män som deltagit i studien. Standardavvikelsen skiljer sig åt för de båda könen och värdet 0.75 utgör en lägre avvikelse för männen i jämförelse med kvinnorna som visar värdet 0.93. Maximumvärdet för männen är endast tre vilket kan förklara varför standardavvikelsen är lägre för männen.

6.4 Ålder

Tabell 13. Utsatthet för våld i relation till ålder (n=228)

Beskrivande mått	Utsatt för våld	Inte utsatt för våld
Antal	39	189
Medelvärde	34.69	35.88
Standardavvikelse	8.69	8.54
Minimumvärde	24	23
Maximumvärde	53	65

Medelvärdet, det vill säga medelåldern, för de som under de senaste tolv månaderna varit utsatta för våld är 34.69, i förhållande till en medelålder på 35.88 för de som inte varit utsatta. Det kan också utläsas att maximumvärdet för de som utsatts för våld är lägre än för de resterande. Standardavvikelsen för utsatthet för våld är 8.69 och för de inte utsatta 8.54, vilket kan förklaras utifrån att åldrarna är mycket spridda och utgör därmed en större skala än resterande frågor.

Tabell 14. Utsatthet för hot i relation till ålder (n=228)

Beskrivande mått	Utsatt för hot	Inte utsatt för hot
Antal	160	68
Medelvärde	34.41	38.69
Standardavvikelse	7.48	10.12
Minimumvärde	23	23
Maximumvärde	54	65

Medelvärdet, och därmed medelåldern, för de som varit utsatta för hot under de senaste tolv månaderna är 34.41, medan medelvärdet för de som inte har varit utsatta är 38.69. Även för utsattheten för hot framgår att maximumvärdet är lägre för de som uppger utsatthet. Skillnaden mellan värdena för standardavvikelsen är relativt stor och identifierar en mindre spridning från medelvärdet för de som har utsatts för hot.

Tabell 15. Utsatthet inom åldersgrupper (n=228)

Åldersgrupper	Antal	Utsatt för våld	Utsatt för hot
30 år och yngre	78	18 (23.1%)	61 (78.2%)
Mellan 31 och 40 år	91	12 (13.2%)	68 (74.7%)
41 år och äldre	59	9 (15.3%)	31 (52.5%)

Respondenterna har delats in i tre olika åldersgrupper, utifrån vilket födelseår de har angett när de besvarat enkäten. Av den yngsta åldersgruppen, 30 år och yngre, har 23.1% varit utsatta för våld på arbetet under de senaste tolv månaderna. Bland de som är mellan 31 och 40 år gamla har 13.2% varit utsatta för våld. I den äldsta åldersgruppen, 41 år och äldre, har 15.3% utsatts för våld.

78.2% av de tillhörande den yngsta åldersgruppen har utsatts för hot på arbetet under de senaste tolv månaderna. I åldersgruppen 31 till 40 år har 74.7% varit utsatta för hot, och bland de 41 år och äldre har 52.5% varit utsatta för hot.

7. Analys

De förväntade resultaten som tidigare har presenterats i samband med att undersökningen initierades stämmer på flera vis överens med de resultat som har sammanställts i avsnittet ovan. Hur och i vilken utsträckning statistiken representerar våra förväntade resultat kommer att analyseras under respektive avsnitt nedan. Vi är införstådda med att resultatet inte skulle kunna anses vara representativt för en större population med en omfattande säkerhet eftersom vårt empiriska material är baserat på ett självselekerat bekvämlighetsurval och därmed inte är slumpmässigt. Vår valda population är också relativt liten och det föreligger en ojämn fördelning inom flera av våra kategorier som utgör studiens frågeställningar. En generalisering är alltså inte möjlig då de resultat som presenteras endast gäller för vår population och de respondenter som har valt att delta i undersökningen.

7.1 Myndighetsutövning

Utifrån studiens empiriska material uppvisar de som arbetar med myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen en procentuellt högre utsatthet för yrkesrelaterade hot under de senaste tolv månaderna i jämförelse med övrigt yrkesverksamma socionomer. Andelen som utsatts för våld är dock procentuellt högre inom gruppen övrigt yrkesverksamma socionomer än inom gruppen som arbetar med myndighetsutövning. Det resultat som empirin genererat stämmer inte helt överens med de resultat som förväntades med bakgrund i tidigare forskning samt de teorier som presenterats. Fördelningen mellan grupperna är dock ojämn och resultatet kan påverkas av att de som uppgett sig som övrigt yrkesverksamma är en relativt liten grupp. Då resultatet heller inte går att generalisera och applicera på gruppen socionomer i stort, kan vi endast dra slutsatsen att detta gäller för just vår population.

Makt och kontroll är vanligt förekommande inom myndighetsutövning och kan därmed vara en bidragande faktor till varför de också tycks vara mer utsatta för yrkesrelaterade hot (BRÅ 2015). Makt som fenomen förekommer dessutom i alla relationer mellan hjälppapparat och klient (Skau 2018:29). Med bakgrund till den modell som Skau (ibid:74) presenterat kan detta även förstås eftersom hon benämner myndighetsutövning som ett verksamhetsområde som präglas av mycket makt. Övrigt yrkesverksamma socionomer kan tänkas ha en mindre grad av maktutövning eller en rådande balans mellan graden av makt i relation till graden av hjälpande effekt (ibid.). Vidare fattar myndighetsutövare många gånger mer omfattande beslut än vad övrigt yrkesverksamma gör, vilket i sin tur kan väcka starka känslor hos klienten eller dess anhöriga (Arbetsmiljöverket 2010; 2014; Jerre 2009; Estrada et al. 2010; Pollack 2010). Detta kan förstås som triggnande för klienten att därmed utöva hotelser för att försöka påverka beslut som fattats (BRÅ 2015; Pollack 2010; Virkki 2008). Likt vår teori kan det förklaras utifrån att orättvisa och stress kan skapa aggression som ett slags motstånd eller en reaktion på det bemötande som ett stressfyllt arbete kan innebära för bemötandet gentemot klienterna (Arbetsmiljöverket 2010; Bauer & Kristiansson 2019:21 ff).

Varför utsattheten för våld är procentuellt mindre bland myndighetsutövare än bland övrigt yrkesverksamma i denna studies empiriska material skulle eventuellt kunna ha att göra med att makten i sig kan skapa en större respekt för socionomen och en mer omfattande respekt kring vad dess makt och kontroll kan innebära för den enskilda (Skau 2018:31f). Detta kan medföra att klienten inte vågar utöva hotelser eller våldshandlingar som en reaktion på någon

slags trigger. Detta motsätter sig vad teorin avseende triggers antyder, då sådana känslor av underläge kan uppfattas som triggande (Arbetsmiljöverket 2010; Bauer & Kristiansson 2019:21ff). Aggressionens syfte är att skydda oss, då dessa hot är starkt kopplade till vår överlevnad. När individens roll eller status hotas, är det naturligt att det kan trigga aggression (Bauer & Kristiansson 2019:21). Även hot mot individens barn eller familj samt revir är en trigger för aggression, vilket myndighetsutövers beslut skulle kunna uppfattas som. Dessa triggers går att applicera i många olika sammanhang, och förklarar hur och varför aggression kan väckas hos en individ (Bauer & Kristiansson 2019:23). Det kan också vara uttryck för en slags maktlöshet, då våldet grundar sig i frustration och blir ett försök att återta kontrollen (ibid:29). Många gånger befinner sig klienterna i en desperat situation i samband med att de möter en myndighetsutövare vilket ökar förståelsen till varför dessa socionomer är utsatta för hot och våld i det avseendet (BRÅ 2015; Johansson & Herz 2016:286). Att vara anställd av en myndighet, eller någon annan organisation, kan innebära att vara en representant för det som utövaren har något otalt med. Detta kan innebära risker som kan leda till våld och hot som inte direkt beror på en koppling till den anställde (Arbetsmiljöverket 2020).

Att uppleva oro för hot och våld förekommer i hög grad i studiens population bland både myndighetsutövare och övrigt yrkesverksamma. Det framkommer att myndighetsutövare upplever en något högre grad av oro att utsättas för både hot och våld i jämförelse med övrigt yrkesverksamma socionomer. Enligt tidigare studier är myndighetsutövare generellt sett mer utsatta i jämförelse med andra yrkesområden, och därmed kan det ses som en naturlig följd att myndighetsutövare också upplever en högre oro att utsättas för hotelser och våldshandlingar (Arbetsmiljöverket 2011a; BRÅ 2015). I denna studie visar det sig dock att de som arbetar med myndighetsutövning inte är mer utsatta för våld, vilket öppnar för diskussion huruvida det är en befogad oro att uppleva. Däremot kan vi utifrån vårt resultat se att myndighetsutövarna är mer utsatta för hot i jämförelse med övrigt yrkesverksamma socionomer. Då skillnaden mellan graden av oro är så pass liten i denna studies empiriska material samt att resultatet inte går att generalisera, är det inte möjligt att dra tydliga slutsatser utifrån detta. Den lilla skillnad som framkommer går emellertid i linje med de förväntade resultat som tidigare presenterats mot bakgrund i tidigare forskning samt teorier kring makt och triggers.

7.2 Arbetsbelastning och stress

Vad gäller graden av arbetsbelastning och utsattheten för hot och våld bland respondenterna kan vi se att de som uppger en högre belastning inom arbetet också tenderar att ha varit mer utsatta under de senaste tolv månaderna än de som uppger en lägre arbetsbelastning.

Utsattheten för våld ser dessutom ut att sjunka tillsammans med en lägre arbetsbelastning. När det gäller utsatthet för hot visar resultatet ingen konstant nedgång i relation till graden av arbetsbelastning. De med låg eller mycket låg arbetsbelastning har procentuellt en hög utsatthet, men då detta resultat baseras på endast tre respondenter samt inte är generaliserbart är det problematiskt att dra slutsatser utifrån. De respondenter som uppger en hög arbetsbelastning är fortfarande utsatta för hot i högre grad än resterande med en lagom eller lägre arbetsbelastning.

Resultatet avseende arbetsbelastning och våld inom populationen stämmer överens med de resultat som förväntades med bakgrund i tidigare forskning samt teori. En hög arbetsbelastning har identifierats som en riskfaktor för utsattheten av hot och våld (Arbetsmiljöverket 2010; 2020; BRÅ 2015). Stress kan även ses som en indirekt faktor, vilket kan förstås utifrån att arbetsbelastning och stress ökar risken för att utöva ett sämre bemötande gentemot klienterna (Bauer & Kristiansson 2019:81).

Att utsättas eller att se andra utsättas för hot och våld kan även det åstadkomma stress hos socionomerna. Att arbeta nära klienter som även kan vara våldsamma innebär alltså en stressfylld miljö på arbetet (Arbetsmiljöverket 2010; 2020). En tvetydig tidsordning kan alltså tänkas för den beroende variabeln, utsatthet, och för den oberoende variabeln, upplevd stress, eftersom dessa skulle kunna definieras som både en oberoende och en beroende variabel. Som tidigare nämnt undersöks dock i denna studie endast utsatthet för hot och våld som beroende variabler, då detta utgör studiens syfte.

Stress kan ses som ett resultat av att försöka vara engagerad i många olika människor samtidigt. Detta gör att de som arbetar med människor generellt är en utsatt grupp för att utveckla en ohälsa som ett resultat av hög arbetsbelastning (Arbetsmiljöverket 2002). Vidare har även en samvariation avseende stress och utsatthet för våld identifierats utifrån studiens resultat. Det empiriska materialet visar att de som upplever en högre grad av stress inom sitt arbete också i större utsträckning har svarat att de varit utsatta för våld under de senaste 12

månaderna. Utsattheten för våld stiger i takt med graden av arbetsrelaterad stress, vilket stämmer överens med vårt förväntade resultat. Avseende utsattheten för hot kan vi se att utsattheten inte följer graden av stress på samma sätt, då gruppen utsatta som angett en låg stressnivå är något större procentuellt än gruppen som angett lagom. Grupperna är dock ojämnt fördelade och den procentuella skillnaden i utsatthet är relativt liten.

Varför en samvariation kan identifieras mellan utsattheten för våld, och till viss grad även hot, och höga nivåer av stress och arbetsbelastning kan förklaras utifrån teorin kring triggers. Ett exempel på en trigger kan vara trötthet (Bauer & Kristiansson 2019:24). Det blir svårare att vara uppmärksam på signaler och dölja sina känslor om trötthet existerar. Att uppleva stress och hög arbetsbelastning kan även ha inverkan på förmågan att uppträda på ett professionellt sätt gentemot klienten. Detta kan medföra att klienten känner sig kränkt eller möter ett passivt bemötande vilket kan verka triggnande för denna att utöva hot eller våldsamma handlingar (ibid:81). Att begränsa tiden för klienten på grund av arbetsbelastningen har visat sig påverka klienten negativt i det avseende att stress och hög arbetsbelastning även ökar risken för misstag (ibid:117; Jerre 2009). Ett långsammare arbetstempo kan fortsatt också innebära negativa effekter för klienten i det avseende att väntetiden blir längre och därmed öka risken för konflikt och missnöje mellan parterna (Jerre 2009). Det kan även innebära att förebyggandet för att minimera riskerna att bli utsatt blir påverkat negativt då det helt enkelt inte finns tid eller utrymme för sådana försiktighetsåtgärder (Arbetsmiljöverket 2010).

När det kommer till populationens grad av oro för att utsättas för hot eller våld inom sitt arbete i relation till både stress och arbetsbelastning kan starkare samvariation identifieras. Att uppleva en högre grad av oro tenderar att öka i takt med graden av både hög arbetsbelastning och hög nivå av stress. Då oro är den beroende variabeln, studeras här hur stress och arbetsbelastning påverkar orosnivån. Ett annat perspektiv skulle kunna vara att graden av oro för utsatthet är den faktor som bidrar till ökad stress då det tidigare visats att oron kan skapa en sådan påfrestning som leder till stress (Arbetsmiljöverket 2002). Det har emellertid även visats att faktiskt utsättas för hot eller våld resulterar i en stress och oro för att utsättas igen (Arbetsmiljöverket 2010). Det empiriska materialet som presenteras i tabellerna stämmer överens med de förväntade resultat som skapats med bakgrund i tidigare forskning och teori kring triggers och stress som trigger.

7.3 Kön och ålder

Som framkommer i samband med presentation av resultatet är kvinnor mycket överrepresenterade bland respondenterna, då hela 91.2% av respondenterna är kvinnor. Detta skapar svårigheter i att dra slutsatser kopplade till kön utifrån det empiriska materialet. Män har i denna studie framkommit som procentuellt mer utsatta för både våld och hot, ett resultat baserat på få respondenter. Av denna anledning hävdas inte att män är mer utsatta. Det ger oss däremot en anledning att ifrågasätta vårt förväntade resultat avseende att kvinnor är mer utsatta, som har baserats på tidigare forskning samt teori om kön och maktstrukturer.

Tidigare forskning pekar åt olika håll, där olika studier resulterar i olika slutsatser kring huruvida män eller kvinnor är mest utsatta för yrkesrelaterat hot och våld. Utifrån den tidigare forskningens delade slutsatser fanns varierade förväntningar på vad denna studie skulle resultera i avseende vilket kön som tenderar att utsättas mer för hot och våld. Baserat på teori om kön och makt samt delar av tidigare forskning formades det förväntade resultatet till att kvinnor är mer utsatta, vilket alltså inte bekräftas av det aktuella resultatet.

I både Arbetsmiljöverkets (2010) och Statistiska Centralbyråns (2007) studier framhålls det att kvinnor är mer utsatta för arbetsrelaterat våld än män. Baserat på den könsmaktsordning som existerar och kvinnors underordning (Mattsson 2016:417) kan kvinnor tänkas vara mer utsatta överlag. Kvinnor och yngre personal kan antas vara överrepresenterade av den anledning att det följer samma mönster som finns i samhället i stort, det vill säga att våld riktas mot individer som upplevs som svaga (Johansson & Herz 2016:286). Institute of Public Care (2013) identifierar dock unga män som de som löper störst risk att utsättas för våld på arbetet inom socialt arbete, vilket tillsammans med vårt resultat återigen kan ge oss anledning att ifrågasätta det förväntade resultatet om kvinnor som mest utsatta. Hade studien däremot närmare undersökt trakasserier kopplade till kön och sexuella trakasserier kan resultatet tänkas ha blivit annorlunda, då Arbetsmiljöverket (2011b) rapporterar att det är här den största skillnaden i upplevelser av hot och våld mellan könen finns. Utifrån detta belyses att kvinnor är betydligt mer våldsutsatta inom vissa kategorier av våld, exempelvis sexuella trakasserier (ibid.), men detta innefattar inte nödvändigtvis arbetsrelaterat våld och hot i stort.

Inom vår population upplever kvinnor en större oro för att utsättas för både hot och våld än vad män gör. Detta baseras främst på medelvärdet, men också maximumvärdet som både avseende oro för hot och våld är fem för kvinnorna medan det för männen är tre. Detta innebär alltså att ingen av de manliga respondenterna har uppgett en hög oro. Att denna oro för att utsättas för hot eller våld av en klient är något större hos kvinnorna skulle kunna tänkas bero på kvinnors underordning i förhållande till män samt rådande maktstrukturer. Genom att de manliga socionomerna kan tillskrivas en större legitimitet och trovärdighet av omgivningen (Mattsson 2016:417), och därmed klienter, kan det tänkas skapa en större oro och osäkerhet hos de kvinnliga socionomerna. Därtill är det dessutom inte endast den faktiska utsattheten för hot och våld som är en psykisk belastning, utan också oron för att utsättas för detta (Arbetsmiljöverket 2020).

Att kvinnor enligt flera studier bedöms vara mer utsatta för yrkesrelaterat hot och våld sägs bero på att de mest utsatta yrkena, exempelvis socialt arbete, är kvinnodominerade. Skillnader i upplevelser av hot och våld mellan kvinnor och män beror enligt detta alltså inte på kön, utan yrke (BRÅ 2015; Mayhem & Chappell 2007). Vår studie undersöker endast socionomers utsatthet, och skillnader könen emellan har framkommit. Trots att samtliga respondenter arbetar som socionomer, kan det tänkas att även olika yrkesroller för socionomer kan innebära varierad utsatthet. Då respondenternas yrkesroll inte kartläggs i denna studie är detta inget som vidare studeras.

Med en tidigare forskning som är något motsägande i det avseende att både kvinnor och män anses vara mest utsatta beroende på vilken studie som presenterar sina resultat är det något svårt att finna en förklaring. Då denna grupp med ett begränsat antal män i större utsträckning än kvinnorna har varit utsatta för hot och våld på arbetet, kan vi främst dra slutsatsen att det finns anledning att ifrågasätta huruvida kvinnor är mer utsatta. Könsmaksordningen och förväntningar som finns på kvinnor respektive män, påverkar också det sociala arbetet (Mattsson 2016:417). Detta kan leda till att kvinnliga socionomer förväntas bidra med att skapa lugn i mötet, medan det finns förväntningar på männens fysiska styrka (ibid.). Det skulle kunna tänkas att männens styrka ses som ett hot för klienten, och därmed skapar en större ilska eller stress. I ett möte där en manlig klient möter en manlig socionom skulle mäns överordning kunna göra situationen mer hotfull eller kränkande, i en situation där det redan finns en maktobalans mellan klient och socionom. Detta blir tydligare i jämförelse med om samma klient hade mött en kvinnlig socionom, som då genom sitt kön

är i underläge. Tillsammans med Skaus (2019:23) teori om triggers skulle denna situation kunna förstås som ett hot mot status. De sociala regler som medför en maktfördelning och olika roller, kan också medföra att aggression väcks vid ett hot mot denna roll.

Utifrån resultatet av enkätundersökningen har yngre socionomer i högre utsträckning varit utsatta för både hot och våld under de tolv senaste månaderna. Vid jämförelse av de tre åldersgrupper som skapats för presentationen av resultatet, kan det ses att den yngre populationen i större utsträckning har varit utsatta. Detta stämmer överens med det förväntade resultatet samt tidigare forskning. Utifrån det empiriska materialet blir det synligt att utsattheten för hot sjunker i takt med att åldern stiger. Riktigt samma mönster kan inte identifieras vid jämförelsen av ålder och utsattheten för våld, eftersom den äldsta åldersgruppen angett en högre utsatthet än den mellersta åldersgruppen, 31 till 40 år. Det framkommer en relativt stor skillnad i utsatthet för både hot och våld mellan den yngsta och äldsta åldersgruppen vilket pekar på att de yngre respondenterna faktiskt har varit mer utsatta under de senaste 12 månaderna.

Medelåldern för utsatthet för våld är 34.69 år, medan medelåldern för de som angett att de inte har varit utsatta för våld är 35.88. Utifrån detta kan vi alltså se att respondenterna som utsatts för våld har en något lägre medelålder, men skillnaden får anses vara liten. Även maximumvärdet för våld, och därmed den äldsta som uppgav utsatthet, talar för att yngre kan vara mer utsatta. Den äldsta som utsatts för våld är 53 år, medan den äldsta som angett att den inte har varit utsatt är 65 år. Medelåldern för de som utsatts för hot är 34.41, medan de som inte har varit utsatta har en medelålder på 38.69. Åldersskillnaden här är alltså något större än för mätningen av våld. Samma mönster som för utsatthet för våld framkommer här då maximumvärdet för de som utsatts för hot är 54 år, i relation till 65 år för de som inte har varit utsatta. Då resultatet baseras på ojämnt fördelade grupper samt relativt små skillnader drar vi återigen inga direkta slutsatser utifrån detta. De mönster som finns bland vår population pekar emellertid på att det förväntade resultatet kring ålderns betydelse kan stämma.

Som tidigare nämnt framhåller Institute of Public Care (2013) unga män som särskilt utsatta, och lyfter därmed både kön och ålder som riskfaktorer. Även enligt Arbetsmiljöverket (2010; 2014) har ålder visat sig ha betydelse för utsatthet av hot och våld på arbetet, vilket innebär att yngre är mer utsatta än äldre. Inom feministisk teori belyses att könsmaktsordningen

samspekar med andra maktstrukturer, såsom ålder (Mattsson 2016:418). Utifrån detta kan alltså förstås att ålder kan ge strukturella effekter och samspeka med kön (ibid.) när det gäller utsatthet för hot och våld på arbetet. Som ovan nämnts kan yngre personal antas vara överrepresenterade på grund av samma mönster som finns i samhället i stort, det vill säga att våldet riktas mot de individer som upplevs som svaga (Johansson & Herz 2016:286). Studiens frågeställning huruvida ålder påverkar utsattheten för hot och våld framstår således stämma bland studiens population.

8. Avslutande diskussion

Denna studie har gjorts med syftet att besvara frågor kring socionomers utsatthet för yrkesrelaterat hot och våld. Vidare har undersökningen ämnat att besvara om det då finns skillnader mellan socionomer som arbetar med myndighetsutövning i enlighet med socialtjänstlagen (SoL 2001:453) och övrigt yrkesverksamma socionomer avseende utsatthet, samt i vilken utsträckning de känner oro för att utsättas för hot och våld. Studien har även haft syftet att belysa huruvida individuella faktorer, i form av kön och ålder, har någon betydelse för vilken risk det finns att utsättas för hotelser och våldshandlingar. Slutligen har arbetsbelastning och stress också varit perspektiv för studien i det avseende att studera utsatthet och oro i förhållande till detta.

Studiens resultat har tidigare presenterats, men för tydlighetens skull ges en kort sammanfattning här. Huruvida det finns skillnad mellan socionomer inom olika yrkesområde har det presenterats att myndighetsutövande socionomer är aningen mer utsatta för hot i jämförelse med övrigt yrkesverksamma socionomer. Vad gäller utsattheten för våld visar det sig vara tvärtom. Vidare finns det skillnader mellan upplevelserna kring oro för att utsättas för hot och våld, då myndighetsutövare är oroliga i större utsträckning. Fortsättningsvis återfinns samvariation i materialet som presenterats kring graden av arbetsbelastning och graden av stress i förhållande till både erfarenheter av hot och våld samt oron för att utsättas för sådana handlingar. Avslutningsvis har det även kunnat identifieras att kön och ålder har en betydelse för risken att utsättas för hot och våld. Män har utifrån populationen identifierats som det mer utsatta könet för både hot och våld, medan kvinnor upplever en större oro. Vad gäller ålder har den yngre åldersgruppen visat sig vara mer utsatta än äldre. Risken för att utsättas för hot och våld tenderar alltså i stort sett att minska i takt med att åldern ökar.

Med bakgrund i både problemformulering och resultat kan det konstateras att yrkesrelaterat hot och våld bland socionomer överlag bör uppmärksammas i större omfattning. Det är av betydelse att kunskap finns kring hur och varför hot och våld uppstår i arbetet generellt, och hur riskerna skulle kunna minimeras för att utsättas för sådana handlingar. Hög stressnivå och hög arbetsbelastning har definierats som riskfaktorer för hot och våld vilket också är något som särskilt bör uppmärksammas då arbetet ofta innebär en hög belastning. Det är därför väsentligt att utveckla kunskap och eventuella lösningar på hur detta skulle kunna förändras. Det skulle innebära en förbättrad arbetsmiljö och förhoppningsvis en bättre psykisk hälsa då arbetsbelastning och stress i sig kan vara mycket tärande på den enskilda. Även om den enskilda socionomen inte själv blir eller har blivit utsatt har det påvisats som påfrestande att kollegor utsätts för hot och våld. Vad gäller de övriga frågeställningar är det svårt att presentera specifika lösningar då de till stor del enbart belyser i vilken utsträckning hot och våld förekommer bland socionomer samt i vilket avseende ålder och kön har betydelse.

Avslutningsvis hade det utifrån det syfte som varit grunden till denna studie varit särskilt intressant om en liknande undersökning genomfördes men än mer omfattande. Som tidigare nämnts är detta ett ämne som bör undersökas vidare då det identifierats som ett samhällsproblem. Då denna studie endast berör ämnet övergripande och därmed inte studerar något perspektiv på ett djupare plan finns det utrymme för att dels finna samband mellan vad som kan anses som riskfaktorer i förhållande till utsatthet, dels testa de slutsatser som detta empiriska material bidragit med. Denna studie har enbart ämnat att försöka kartlägga i vilken utsträckning hot och våld förekommer och om det finns några skillnader eller specifika riskfaktorer av betydelse, såsom myndighetsutövning, ålder, kön, arbetsbelastning och stress. I och med att studien främst är deskriptiv eftersöks inga konkreta lösningar på det sättet som annars skulle vara av intresse. Att studera vilka orsaker som finns till varför hot och våld uppstår skulle därmed vara särskilt intressant att undersöka, detta också för att kunna bringa kunskap om hur den nuvarande situationen kan förändras och eventuellt minska omfattningen av just yrkesrelaterat hot och våld som riktas mot socionomer.

Referenser

Arbetsmiljöverket (2020). Hot och våld. <https://www.av.se/halsa-och-sakerhet/psykisk-ohalsa-stress-hot-och-vald/hot-och-vald/#3> (hämtad 2020-04-10)

Arbetsmiljöverket (2011a). *Kunskapsöversikt: hot och våld inom vård och omsorg*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket (2014) *Slutrapport: Hot och våld vid myndighetsutövning 2011-2013*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket (2002) *Systematiskt arbetsmiljöarbete mot stress*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket (2010). *Våld i arbetslivet – en kriminologisk kunskapsöversikt*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket (2011b). *Våld och genus i arbetslivet*. Stockholm: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket (1993) *Våld och hot i arbetsmiljön 1993:2*. Arbetsmiljöverket

Barmark, Mimmi & Djurfeldt, Göran (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. Lund: Studentlitteratur AB

Bauer, Maria & Kristiansson, Marianne (2019). *Hot och våld på jobbet*. Lund: Studentlitteratur AB

Brottsförebyggande rådet (2015). *Hot och våld. Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga i det demokratiska samhället*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet (2018). *Yrkesrelaterad utsatthet för brott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Djurfeldt, Göran., Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2018). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur AB

Estrada, F., Nilsson, A., Jerre, K. & Wikman, S (2010). Violence at Work – The Emergence of a Social Problem. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol. 11, nr 1, s. 46-65

Estrada, F., Nilsson, A. & Wikman, S (2007). Det ökade våldet i arbetslivet. En analys utifrån de svenska offerundersökningarna, *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 94:56–73.

Institute of Public Care (2013). *Violence against Social Care and Support Staff: Evidence Review*. Leeds: Skills for Care

Jerre, Kristina (2009). Ökat hot och våld i arbetslivet: en följd av förändrade arbetsförhållanden? En studie utifrån de svenska Arbetsmiljöundersökningarna 1991-2005. *Sociologisk forskning*. (1), s. 67-89

Johansson, Thomas & Herz, Marcus (2016). Mötets många ansikten – när professionella möter klienter. I: A Meeuwisse, H Swärd, S Sunesson & M Knutagård (eds), *Socialt arbete: En grundbok*. Natur och kultur

Lind, Rolf (2014). *Vidga vetandet: en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB

Mattsson, Tina (2016). Kön, makt och socialt arbete. I: A Meeuwisse, H Swärd, S Sunesson & M Knutagård (eds), *Socialt arbete: En grundbok*. Natur och kultur

Mayhew, Claire & Chappell, Duncan (2007). Workplace violence: An overview of patterns of risk and the emotional/stress consequences on targets. Special Issue: Work and Mental Health, *International Journal of Law and Psychiatry*. 2007, 30(4):327-339

Nationalencyklopedin, Myndighetsutövning.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/myndighetsutövning>

(hämtad 2020-05-04)

Pollack, Daniel (2010). Social Work and Violent Clients: An International Perspective. *International Social Work*. 53 (2), s. 277-282

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

Skau, Greta Marie (2003). *Mellan makt och hjälp: förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv*. Stockholm: Liber AB

Statistiska Centralbyrån (2007) *Befolkning och Välfärd, nr 3*. Stockholm. Statistiska Centralbyrån.

Statistiska Centralbyrån (2018) *Hot och våld i arbetet har mer än fördubblats*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån

Virkki, Tuija (2008). Habitual Trust in Encountering Violence at Work: Attitudes towards Client Violence among Finnish Social Workers and Nurses. *Journal of Social Work*. 8 (3), s. 247-267

Bilaga 1: “Informationsbrev”

Tidigare studier visar att socialarbetare är en av de yrkesgrupper som tenderar att utsättas för hot och våld i en större utsträckning. Vi är två socionomstudenter vid Lunds universitet som just nu skriver vår kandidatuppsats som avser att undersöka socionomers utsatthet för arbetsrelaterat hot och våld, samt på vilket sätt utvalda individuella faktorer påverkar detta. Ert deltagande i studien är mycket betydelsefullt för genomförandet av vår uppsats.

Givetvis kommer svaren att hanteras på ett sätt så att obehöriga inte kan ta del av dem, samt enbart användas till det ovan beskrivna syftet. Deltagandet sker helt och hållet anonymt.

Denna enkät ämnar att undersöka begreppen hot, våld samt myndighetsutövning. För att förbättra förutsättningarna för att kunna jämföra svarsresultat har vi i förväg valt att definiera begreppen. Vi önskar att ni utgår från dessa definitioner när ni svarar på samtliga frågor.

HOT - Muntliga eller skriftliga hotelser om våld som kan bringa fysisk och/eller materiell skada för en annan person samt hot om suicid.

VÅLD - Avsiktliga handlingar med aggressiv och fysisk natur som vållar en annan person fysisk och/eller psykisk skada.

MYNDIGHETSUTÖVNING - Avser i detta fall utövning i enlighet med socialtjänstlagen med befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande.

Tack för att du tar dig tid att besvara vår enkät.

Emma Fyhr och Josefine Andersson

em3618fy-s@student.lu.se

jo7380an-s@student.lu.se

Bilaga 2: Enkät

Bakgrund

1. Vilket kön identifierar du dig som?

- Kvinna
- Man
- Annat

2. Vilket år är du född?

.....

3. Är du yrkesverksam socionom?

- Ja
- Nej

4. Arbetar du med myndighetsutövning i enlighet med Socialtjänstlagen?

- Ja
- Nej

Utsatthet

5. Hur ofta känner du oro för att utsättas för våld i ditt arbete?

- Mycket ofta
- Ganska ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

6. Hur ofta har du utsatts för våld av en klient på din arbetsplats under de senaste 12 månaderna?

- Varje vecka

- Varje månad
- Några gånger under året
- Vid enstaka tillfälle
- Aldrig

7. Hur ofta känner du oro för att utsättas för hot i ditt arbete?

- Mycket ofta
- Ganska ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

8. Hur ofta har du utsatts för hot av en klient på din arbetsplats under de senaste 12 månaderna?

- Varje vecka
- Varje månad
- Några gånger under året
- Vid enstaka tillfälle
- Aldrig

Arbetsbelastning

9. Hur upplever du arbetsbelastningen på din arbetsplats?

- Mycket hög
- Hög
- Lagom
- Låg
- Mycket låg

10. I vilken utsträckning upplever du att du till följd av ditt arbete och dina arbetsuppgifter känner dig stressad?

- Mycket hög
- Hög

- Lagom
- Låg
- Mycket låg

Stort tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar,

Emma Fyhr och Josefine Andersson